

RICHARDI SANCTI VICTORIS

OPERUM PARS PRIMA

EXEGETICA

PRÆPARATIONE ANIMI AD CONTEMPLATIONEM

LIBER DICTUS

BENJAMIN MINOR

CAPUT PRIMUM.

idio sapientiae, et ejus commendatione.

nin adolescentulus in mentis excessu (II). Audiant adolescentuli sermonem de mente, evigilent ad vocem Prophetæ: Benolescentulus, in mentis excessu. Quis sit iste, multi noverunt, alii per scientiam, experientiam. Qui per doctrinam noveant patienter; qui per experientiam diaudiant libenter. Qui enim eum experientio semel nosse potuit (fidenter loquor), eo, quamvis prolixus, illum satiare non potuit. Sed quis de eo *digne* loqui sufficiat? Est *eciosus* forma præ omnibus filiis Jacob, non Rachel generare decuit. Nam Lia quiamvis plures, pulchriores tamen liberos non potuit. Duas namque, ut legitis, uxores abuisse cognoscitur. Una Lia, altera Rachel: Lia fecundior; Rachel, formosior. Lia, sed lippa; Rachel fere sterilis, sed singularis. Sed jam, quæ sint istæ duæ uxores, videamus, ut qui sint earum filii intelligamus. Rachel doctrina veritatis, plina virtutis. Rachel, studium sapientiæ, desiderium justitiæ. Sed Scimus Jacob sepe pro Rachel servisse, et tamen videbantur pauci, præ amoris magnitudine. Quid? Secundum magnitudinem pulchritudinis magnitudo dilectionis. Certe in laudem *e* aliquid tentare voluero, minus erit *ecumque* dixero. Quid enim sapientia *s* diligitur, dulcius possidetur? Ejus *nnem* superat pulchritudinem, ejus dulcor *excedit* suavitatem. Est enim, ut ait quidam *eciosior* sole, et super omnem stellarum *ionem*: *Luci comparata invenitur prior* (II). Illi enim succedit nox, sapientiam *PAUL. CXCVI.*

A autem non vincit malitia: *Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hanc amavi, inquit, et exquisivi a juventute mea, et quæsi sponsum mihi eam assumere, et amator factus sum formæ illius (Sap. VIII).* Quid ergo mirum, si Jacob in hujusmodi sponsæ amore flagrabat, si talis ignis, si tantæ dilectionis flammæ temperare non poterat? O quantum amabat, o qualiter in ejus amore flagrabat qui dixit: *Super salutem et omnem pulchritudinem dilexi sapientiam!* (Sap. VII). Nihil enim hac, ut, diximus, sapientia, ardentius diligitur, nil dulcius possidetur. Hinc est enim quod sapientes omnes esse volunt, pauci tamen admodum sapientes esse possunt.

CAPUT II.

De desiderio justitiæ, et ejus proprietate.

Nunquid de justitia similiter dicimus. Nunquid æque justii omnes esse volumus, sed justii forte esse non possumus. Imo omnes utique justii esse potuissent, si esse justii perfecte voluissent. Justitiam enim perfecte diligere, est jam justum esse. Sapientiam et multum amare potes, et ipsa carere potes. Omnino et absque dubio, quanto amplius justitiam dilexeris, tanto justior eris. Sed videamus nunc quæ sint instituta veræ justitiæ et inveniemus cur homines tantum detestantur connubia Liæ. Quærendum namque est, cur fere omnes conjugia Liæ tantopore abhorreant, qui in amplexus Rachel tantum suspirant? Perfecta justitia jubet inimicos diligere, parentes; propria quæque relinquere, illata mala patienter ferre, oblatam gloriam ubique declinare. Sed ab hujus mundi amatoribus, quid stultius, quid laboriosius esse reputatur. Hinc est quod ab eis Lia, et lippa creditur, et laboriosa vocatur. Lia namque *laboriosa* interpretatur. Magnus namque labor, sed non minor error videtur eis esse,

in tribulatione gaudere, prospera mundi quasi A pestem fugere. Sed quia copiam mundi ad necessitatem non respuit, et ad voluptatem non admittit, Liam lippam, non cæcam vocant, quam in rerum judicio errare putant. Si igitur per Liam desiderium justitiæ, per Rachel vero studium sapientiæ intelligitur, patet ratio quare vel Lia ab omnibus fere contemnitur, vel Rachel tantum diligitur.

CAPUT III.

De gemino totius boni fonte, ratione videlicet et affectione.

Sed libet adhuc de his duabus uxoribus Jacob diligentius inquirere, et quidquid inde animus suggerit manifestius aperire. Omni spiritui rationali gemina quædam vis data est ab illo Patre luminum, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum. Una est ratio, altera est affectio : ratio, qua discernamus, affectio, qua diligamus ; ratio, ad veritatem, affectio, ad virtutem. Hæ sunt sorores illæ duæ a Domino desponsatæ : Oolla et Ooliba, Hierusalem et Samaria. Hæ sunt spiritus rationalis geminæ uxores, ex quibus oritur generosa proles, et regni cœlestis hæredes. Ex ratione oriuntur consilia recta ; ex affectione, desideria sancta. Ex illa, spirituales sensus ; ex ista, ordinati affectus. Ex ista denique, omnis virtus ; ex illa vero, veritas omnis. Sciendum itaque est quod affectio tunc veraciter incipit Lia esse, quando satagit seipsam ad normam justitiæ componere. Et ratio Rachel esse indubitanter asseritur, quando illius summæ et veræ sapientiæ luce illustratur. Sed quis ignorat quam sit illud laboriosum, quam sit istud jucundum ? Utique non sine labore magno animi affectio ab illicitis ad licita restringitur ; et recte talis uxor Lia (hoc est laboriosa) vocatur. Quid vero dulcius, quidve jucundius potest esse quam oculus mentis ad summæ sapientiæ contemplationem erigere ? Ad hanc itaque contemplandam cum ratio dilatatur, merito Rachelis nomine honoratur. Rachel videns principium vel ovis interpretatur. Ut ergo tali nomine digna sit, impleat quod scriptum invenit : *Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum (Sap. 1)*. Utique qui de Domino sentit in bonitate, jam illum, qui est principium omnium, fidei oculo cernit. Sed et ovis veraciter est, si in simplicitate quærit. Videsne quemadmodum non quælibet, sed summa sapientia simpliciter quæsitâ facit esse Rachel. Jam, ut arbitror, non miraris quod Rachel tantum diligitur, cum ejus etiam pedissequa sapientia mundi loquor, quæ in dominæ suæ comparatione, stultitia reputatur), tanto, ut cernimus, amore a mundi philosophis requiratur.

CAPUT IV.

Quomodo per studium sapientiæ animus latenter sæpe inducitur ad exercitia justitiæ.

Quemadmodum autem Lia supponitur, dum Rachel speratur, facile recognoscunt qui hoc quam speæ contingat non tam audiendo quam expe-

riendo didicerunt. Sæpe contingit ut animus quæ conversationis sordibus minus mundat ad cœlestium contemplationem nondum idoneum se in cubiculo Rachel collocat ; dum ejus amplexus totum parat ; dum illam jam tenere putat, subito et inopinate inter amplexus se esse deprehendat. Quid enim Scripsit, nisi Rachel cubiculum dicimus, in sapientiam divinam sub decenti allegoriarum lamine latitare non dubitamus ? In tali cubiculo Rachel toties quæritur, quoties in lectione spiritualis intelligentia indagatur. Sed quæ adhuc ad sublimia penetranda minime sufficiens diu cupitam, diligenter quæsitam Rachel non invenimus. Incipimus ergo gemere, suspirare, nostram cæcitatem non solum plangere, sed et erubescere. Dolentibus ergo nobis et querentibus unde hanc cæcitatem meruimus, occurrunt quæ fecimus. Quinimo ipsa divina lectio nolentibus, et aliud quiddam in ea molier infirmitatem nostram frequenter ingerit, et nostra in ejus consideratione compungit. Quæ ergo in divina lectione, pro contemplatione punctationem reperimus, in cubiculo Rachel ipsam, sed Liam, nos invenisse non dubitemus. Nam sicut Rachelis est meditari, contemplari, cernere, intelligere ; sic profecto pertinet ad afflicti, gemere, dolere, suspirare. Nam Lia, ut dicitur, affectio est divina inspiratione inflata ; Rachel est ratio divina revelatione illustrata ; Lia, affectio ad normam justitiæ seipsam componens ; Rachel, ratio se in cœlestis sapientiæ contemplationem attollens. Sed de his hactenus de earum ancillis videamus.

CAPUT V.

Quomodo imaginatio subserviat, rationi, sensui, et affectioni.

Accipit ergo utraque illarum ancillam. Affectio, sensualitatem ; ratio, imaginationem. Obsequitur sensualitas affectioni ; imaginatio mulatur rationi. Intantum unaquæque ancillam dominæ suæ necessaria esse cognoscitur, ut illis totus mundus nil eis posse conferre videtur. Nam sine imaginatione, ratio nihil sciret de sensualitate, affectio nil saperet. Ut quid ergo circa labentium rerum amorem tam vehementer afficitur, nisi quia in eis, per ancillæ suæ (est sensualitatis) obsequium, multiformiter mulatur. Item, cum scriptum sit : *Quia in visibilibus Dei, a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur (Rom 1)*, inde magis colligitur quia ad invisibilium cognitionem quam ratio assurgeret, nisi ei ancilla suæ, imaginatio videlicet, rerum visibilium formam sentaret. Per rerum enim visibilium speciebus ad rerum invisibilium cognitionem, quæ his ad illam quamdam trahit similitudinem, constat quia sine imaginatione corporalia non sentiret, sine quorum cognitione ad cœlestium contemplationem non ascenderet. Visibilia enim sunt tactus sensus carnis, invisibilia vero solus

cordis. Est ergo sensus carnis totus extrinsecus, sensus vero cordis totus intrinsecus. Ratio exire non potest, sensus corporens ad illam e non valet. Non enim decebat filiam delicatam et teneram, et singulariter formosam foris lateas discurrere, sed nec servum convenientiæ suæ penetralia secretoria irreverenter pere. Discurret ergo imaginatio (utpote antea inter dominam et servum, inter rationem et carnem; et quidquid extrinsecus haurit per sensum carnis intus repræsentat ad obsequium rationis; ergo imaginatio rationi assistit, nec momentum quidem ab ejus famulatu se subtrahit. Nam sensu etiam deficiente, ipsa ministrare desinit. Nam in tenebris positus, nihil video, quælibet illic imaginari possum, si volo. Sic et in omnibus imaginatio præsto est, et obsequio ubique ratio uti potest. Sed et sensus nihilominus satagit et sollicita est circa sensus ministerium, et ipsa utique semper et se ad dominæ suæ Liæ parata obsequium præstet, quæ illi solet carnalium delectationem condire, et apponere, et ad earum usum carnalium invitare, et ultra mensuram provocare. Quæ nimis alia est quam sensualitas quæ animi carnalium voluptatum desiderio inhiat, et earum delectatione inebriat. Hæc carnalis laboriosam illam dominam suam egrem præcedit, et huc illucque circumducit. Quia Lia lippa est et parum videt, illius maturationem sequi eam non pudet. Hinc est quod carnalis videlicet affectio) nunc contemnenda, nunc diligenda contemnit; quia, dum oculus in rerum judicio caligat, carnis appetitum sequi non erubescit. Hæc sunt duarum uxorum Jacob ancillæ duæ, quas Scriptura nominat Rachel et Balam, Balam Rachelis, et Zelpham

CAPUT VI.

De vitio imaginationis et sensualitatis.

Quædam de earum obsequio, sed nec de earum silentio puto. Est enim Bala, garrula; Zelpham tumulenta. Bala namque loquacitatem nec ejus domina Rachel compescere potest; sed Zelpham quidem sitim dominæ suæ copia tanto extingui non potest. Vinum quod Zelpham gaudium est voluptatis. De quo quanto plus bibitur, tanto amplius sitit: nam ad satiandum sensus appetitum, totus mundus non sufficit. Quia quantumcunque bibat, semper ab bibendo non desistit, recte Zelpham, hoc est, *os inhians*, vocatur, cujus nunquam extinguitur. Imaginatio autem tanta importunitate in auribus cordis perstrepat, quatenus ejus clamorem, ut diximus ipsa carnalis vix vel omnino cohibere non possit. Hinc quod sæpe dum psallimus vel oramus, phantasmatum cogitationum vel quaslibet imagines rerum ab sensu cordis amovere volumus, nec valemus. Quod ergo hujusmodi perstrepatum cogitationum die etiam intus patimur, qualis vel quanta sit garrulitas quotidiano experimento docemur.

Quæque etenim visa, vel audita, quandoque quæ ipsi gessimus vel diximus, ad memoriam revocat, et quæ ipsa jam enarrando explicavit, eadem iterum atque iterum replicare non cessat. Et sæpe, cum nulla voluntas cordis ei audiendi assensum præbeat, ipsa nihilominus (quamvis nullo quasi audiente) narrationem suam explicat. Sic utique decrepiti senes, vel inveteratæ anus, solent quælibet absque omni auditore referre, et quasi aliquibus præsentibus cum eis sermonem conferre. Unde non immerito Bala (hoc est *inveterata*) dicitur, quæ inveteratorum morem imitatur. Sed de garrulitate Balæ, et temulentia Zelphæ quis nesciat nisi forte qui seipsum ignorat?

CAPUT VII.

Qui sint affectus principales, et quo ordine vel modo redigantur in virtutes.

Nunc de earum filiis et prius de filiis Liæ dicendum videtur: nam et ipsa prior peperisse legitur. Filii Jacob ex Lia, ut diximus, nihil aliud sunt quam ordinati affectus. Qui quidem si inordinati sunt, ejus utique Filii dici non possunt. Septenaria itaque Liæ proles, septem sunt virtutes. Siquidem nihil aliud est virtus quam animi affectus ordinatus et moderatus. Ordinatus quidem, quando illud est ad quod esse debet; moderatus, quando tantus est quantum esse debet. Principales ergo affectus septem sunt qui ab una animi affectione alternatim surgunt. Spes videlicet et timor, gaudium et dolor, odium amor et pudor. Isti omnes possunt esse ordinati, modo inordinati; sed, cum fuerint ordinati, tunc tantum inter Jacob filios deputandi. Si non esset timor inordinatus, sermo divinus minime dixisset: *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor* (Psal. xiii). Item, ei non esset timor ordinatus, scriptum non esset: *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi* (Psal. xviii). Item, si non esset amor modo ordinatus, modo inordinatus, Scriptura sacra nec hunc præciperet, nec illum prohiberet: *Diliges, inquit, Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua, et proximum tuum sicut teipsum* (Deut. vi). Et alibi: *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt* (Joan. ii). Similiter debemus et de aliis affectibus intelligere, aliquando ordinatos, et idcirco bonos; aliquando inordinatos, et idcirco malos esse. De bonis autem, quos et Jacob filios diximus, nunc quo ordine generentur videamus.

CAPUT VIII.

Quomodo, vel unde oriatur ordinatus timor.

Scriptum est: *Initium sapientiæ timor Domini* (Psal. cx). Hæc ergo est prima virtutum proles, sine qua cæteras habere non potes. Qui talem filium habere desiderat, mala quæ fecit, non solum frequenter, sed et diligenter attendat hinc magnitudinem sui sceleris, illinc potentiam judicantis. Ex tali consideratione timor nascitur, scilicet filius ille qui Jure Ruben, hoc est *filius visionis* vocatur. Quodammodo etenim cæcus est, et minime videt,

qui peccare non timet, qui futura mala non prævidet, qui non erubescit pravitatem suam, qui non expavescit potestatem divinam. Sed, si incipiat ista videre, incipiet pariter et timere, et quanto perfectius cognoverit, tanto vehementius timebit. Vides, ut arbitror, quam juste Ruben vocetur, qui ex tali visione generatur. Recte, eo nato, mater ejus exclamat: *Vidit Deus humilitatem meam* (Gen. xxix), eo quod tunc veraciter incipiat videre, et videri; Deum cognoscere, et a Deo cognosci; videre Deum per intuitum formidinis, videri a Deo per respectum pietatis.

CAPUT IX.

Quomodo oriatur vel ordinetur dolor.

Primo filio nato, et paulatim crescente, secundus nascitur, quia magnum timorem necesse est ut dolor sequatur. Quanto enim vehementius quis metuit pœnam quam meruit, tanto acerbius plangis culpam quam fecit. Sed sciendum quia, quacunque hora peccator conversus fuerit et ingemuerit, salvus erit, secundum illud: *Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias* (Psal. i.). Qui tibi videtur? Nonne merito talis filius Simeon, id est *exauditio*, vocatur. Qui enim vere pœnitet, qui veraciter dolet, absque dubio et absque mora indulgentiam accipiet. Oratio quæ ex corde contrito et humiliato profertur, citius exauditur: humiliato per timorem, contrito per dolorem. Per Ruben humiliatur, per Simeonem conteritur, et in fletu compungitur: sed *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* (Matth. v).

CAPUT X.

Quomodo oriatur vel ordinetur spes.

Sed quæ, quæso, consolatio potest esse pœnitentibus vere, et lugentibus amare, nisi una spes veniæ? Hic est ille tertius filiorum Jacob, qui idcirco Levi, hoc est *additus*, vel *additio* vocatur, quia duobus illis prioribus prius datis hic superadditur. Non datum, sed additum sermo divinus hunc filium nominat, ne ante timorem et condignum pœnitentiæ dolorem quis de spe veniæ præsumat. Qui enim post perpetrata scelera sine satisfactione sibi impunitate blanditur, non tam spe erigitur, quam præsumptione eliditur. Ex tali itaque nomine voluit nos Scriptura divina certos efficere, hunc nos videlicet filium, nec ante duos illos priores posse habere, nec post illos præcedentes hunc tertium posse deesse. Vere enim et absque dubio quanto quis frequentius, quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur, tanto certior, tanto securior per indulgentiæ veniam efficitur: *Secundum multitudinem, inquit, dolorum meorum in corde meo consolationes lætificaverunt animam meam* (Psal. xciii). Hinc namque est quod Spiritus sanctus Paracletus, hoc est *Consolator* dicitur, quia animam pœnitentiæ lacrymis afflictam tam frequenter quam libenter consolatur. Illam namque frequenter visitat, illam libenter confortat,

et ad veniæ fiduciam plene reformat, quam scelera flendo damnare, et damnando flere siderat.

CAPUT XI.

Quando oriatur vel ordinetur amor.

Incipit extunc quædam familiaritas inter I et animam fieri, et amicitia confœderari, eo hæc se sentiat ab illo sæpius visitari, et ex adventu non tantum jam consolari, imo aliquodam ineffabili gaudio repleti. Hanc amicitia confœderationem (nisi fallor) Lia præsens quando jam nato Levi cum magna exultatione clamabat: *Nunc copulabitur mihi vir meus* (Gen. xxix). Verus animæ sponsus Deus est, quem veraciter nobis copulatus, quando ei per v amorem inhæremus. Imo vero tunc sibi ne connectit, quando nos quibusdam interioribus conciliis ad suum amorem accendit, et arctius astrigit. Quod est enim cor tam durum et tam ferrum quod divina pietas sua præsentia non emolliat, sua dulcedine non alliciat? Unde fit ut cor quod prius consueverat multum formidare, in postmodum ardentem amare. Vides jam, ut arbitror, quod quemadmodum post crescentem quædam timorem, necessario subortus est dolor, sic ut post spem natam, et per quotidiana incrementa proficientem nascitur amor. Hic itaque est tertius filiorum Jacob, qui quarto loco nascitur, et idcirco *confitens*, in scriptura nominatur. Quis nomen, si rationem querimus, citius probat, hoc amat, et quo plus amat, amplius approbat. Et quid est approbare laudare? Illa, illa utique est vere laudatio, illa pura confessio, quæ ex casta dilectione sua quæ ex laudis admiratione procedit. Vultis apertius quæ sit vox exultationis et confessionis quæ novit Judas solus, vel cæteris omnibus innotescit? lentius?

CAPUT XII.

Quid sit proprium amoris.

Attende nunc animum aliquem nimium amorem; et nimio amore ferventem. Attende quicquid tacit, secum quod loquatur de eo quem multum quem valde miratur. Quid ergo dicit? Quid tacitus loquitur? O, inquit; quam bonus, quam benignus, o quam suavis, quam dulcis, o quam amandus, quantum amplectendus, quam totum mirabilis, quam totus desiderabilis! O be quem amat! o felicem, quem suo amore dijudicat! Me felicem, si eo frui liceat; me be si eum possidere contingat! Hæc, nisi fallor, illa vox exultationis et confessionis qui semper ore Judæ resonat in auribus divinæ pietatis. Tu dicis, Lia? Quid tu proclamans pro Juda? tu reddis Domino? Quid retribuisti pro tali pater? Nunc inquit, confitebor Domino: *Confitebor* inquit, *Domino nimis in ore meo* (Psal. cviii). utique et absque dubio non solum frequenter etiam indesinenter Domino confiteris, si tamen recte diligis: *Benedicam, inquit, Dominum in*

ore, semper laus ejus in ore meo (Psal. xxxiii). A
 er quidem laudas, si semper amas et semper
 eras. Nam non amares, si non approbares.
 est enim, ut dictum est, approbare, nisi lau-
 ' Et ipsa laudatio, ipsa est confessio. Nec
 quod sufficiat Judæ confiteri tantum corde,
 liam confiteatur et ore. Cupit enim Judas et
 ommendare, et ad ejus amorem accendere,
 omnium amore dignum judicat, et ab omni-
 mari desiderat. Hæc omnia dicta sunt de
 sione laudis. Sed quid dicemus de confes-
 criminis. An forte Judas istam ignorat,
 vis illam tam excellenter agnoscat? Ego
 ic existimo, quia et hanc et illam ad hono-
 rei multum pertinere cognosco. Et scio quia
 raciter diligit, libenter facit quidquid honori
 B ilitare cognoverit? Multum commendat bo-
 n Dei non solum largitas sua, sed etiam ini-
 nostra. Si enim magnum est nil promeren-
 gratis impendere multa, quale quantumve
 ibuere bona promerentibus mala? O qualis
 , quam nulla nostra superare potest im-
 ! Alia sunt quæ misericorditer ignoscit,
 æ affluenter tribuit. Ignoscit mala nostra,
 ir bona sua. Semper præsto ad ignoscen-
 semper paratus ad largiendum. Hic pius,
 rgus; utrobique benignus, ubique bonus.
 eamur ergo illi mala nostra; confiteamur
 na nostra. Confiteamur a nobis esse mala
 ; ut pie ignoscat, confiteamur ab ipso esse
 nostra, ut conservet, et augeat. Hæc Judas
 anter acitit, ne ingratus appareat, vel de
 a venia, vel de concessa gratia. Recte ergo,
 itror, hic filius Judas, in est *confitens*, vo-
 quia verus amor semper confitetur. Deni-
 um scriptum sit: *Quia Deus veritas est (I*
v), Deum non amare convincitur quisquis
sem confiteri erubescit: Justus, inquit
ura, in initio accusator est sui (Prov. xviii).
 ergo quid agat, qui se credit, vel cupit esse
 rem Dei, nisi forte putet aliud esse amare
 , quam amare justitiam Dei. Ecce jam habe-
 le quatuor filiis Liæ. Primus est timor pænæ,
 lus dolor pœnitentiæ, tertius spes veniæ,
 us amor justitiæ, et posthæc desinit parere.
 re enim sibi posse existimat, cum se vera
 raciter amare considerat.

CAPUT XIII.

*do per invisibilium amorem mens instigetur
 ad invisibilium investigationem.*

quid putas in corde Rachel agitur, quibus
 desideriorum æstibus agitur, cum videat
 ororem suam matrem filiorum lætantem, se
 sterilem permanentem? Audiamus quid
 et intelligamus quid doleat. Quid ergo dicit
 viro suo: *Da mihi, inquit, liberos, alioquin*
(Gen. xxix). Absque dubio studium sa-
 si non proficit, citius deficit. Sed quæra-
 ligenter quidnam esse possit, quod, nato
 Rachel ad amorem proli solito amplius inar-

A descit. Diximus superius quia sicut ad Liam, id
 est animi affectionem, pertinet diligere; sic Ra-
 chelis, id est rationis, est cognoscere. Ex illa nam-
 que oritur quilibet affectus ordinatus, ex ista sen-
 sus seu intellectus purus. Sed quid aliud per
 Judam intelligimus, nisi amorem ordinatum, amo-
 rem cœlestium, amorem Dei, amorem summi boni.
 Nato itaque Juda, id est, bonorum invisibilium
 desiderio exurgente atque fervente, incipit Rachel
 amore proli æstuarere, quia incipit velle cognos-
 cere. Ubi amor, ibi oculus. Libenter aspiciamus
 quem multum diligimus. Nulli dubium quia qui
 potuit invisibilia diligere, quid velit statim cognos-
 cere, et per intelligentiam videre, et quanto plus
 crescit Judas (affectus videlicet diligendi), tanto
 amplius in Rachel fervet desiderium pariendi, hoc
 est studium cognoscendi.

CAPUT XIV.

*Quæ sit prima via omni ingredienti ad invisibilium
 contemplationem, videlicet per imaginationem.*

Sed quis nesciat quam sit difficile, imo quam
 pene impossibile mentem carnalem, et adhuc in
 studiis spiritualibus rudem, ad invisibilium intel-
 ligentiam assurgere, et in illis contemplationis
 oculum figere? Nulla quippe novit adhuc, nisi
 corporalia; nil aliud adhuc cogitanti occurrit, nisi
 quæ cogitare consuevit sola visibilia. Quærit invi-
 sibilium videre, et nil occurrit nisi formæ rerum vi-
 sibilium; desiderat intueri incorporea, et nil som-
 niat nisi imagines rerum corporalium. Quid igitur
 faciat, quid agat? Nonne melius est qualicumque
 modo illa cogitare, quam oblivioni vel negligenti-
 æ tradere? Imo, si bene amat mens, ea non fa-
 cile obliviscitur, multo tamen difficilius ad eorum
 contemplationem sublevatur. Facit tamen quod
 potest, intuetur ea quomodo potest. Cogitat per
 imaginationem, quia necdum videre valet per in-
 telligentiam puritatem. Hæc, ut arbitror, est causa
 cur Rachel prius liberos habeat de ancilla, quam
 generet de seipsa; quia dulce est ei saltem imagi-
 nando eorum memoriam retinere, quorum intel-
 ligentiam nondum valet ratiocinando apprehen-
 dere. Sicut enim Rachel rationem, sic per ejus an-
 cillam intelligimus imaginationem. Suadet ergo
 ratio commodius esse qualicumque modo vera
 bona cogitare, et imaginaria quadam saltem pul-
 chritudine ad eorum desiderium animum accen-
 dere, quam in falsis et deceptoriiis bonis cogitatio-
 nem figere: et hæc est ratio cur Rachel voluerit
 ancillam suam viro suo tradere. Hanc esse pri-
 mam viam omni ingredienti ad invisibilium con-
 templationem nemo ignorat, nisi forte, quem ad
 hanc scientiam necdum experientia informat.

CAPUT XV.

*Quomodo infirmorum speculationi divinæ
 Scripturæ alludent.*

Sed nec hoc prætereundum, quomodo Scripturæ
 divinæ huic speculationi alludent et humanæ infir-
 mitati condescendant. Res enim invisibiles, per
 rerum visibilium formas describunt, et earum me-
 moriam per quarundam concupiscibilium spe-

cierum pulchritudinem mentibus nostris imprimunt. Hinc est quod nunc terram lacte et melle manantem promittunt; nunc flores, nunc odores nominant, nunc per cantus hominum, nunc per concentus avium coelestium gaudiorum harmoniam designant. Legite Apocalypsim Joannis et invenietis coelestis Hierusalem ornatum per aurum, et argentum, per margaritas vel alias quaslibet gemmas pretiosas multipliciter descriptum. Et scimus quidem quia horum omnium nihil ibi est, ubi tamen nihil omnino deesse potest. Talium namque nihil ibi est per speciem, ubi tamen totum est per similitudinem. In his omnibus habet Bala unde dominæ suæ utiliter deserviat, quandoquidem ei horum omnium memoriam, ubi et quando voluerit pro voto repræsentat. Hæc enim statim cum voluerimus imaginari possumus. Nunquam imaginatio rationi utilior esse poterit, quam cum ei in tali obsequio deservit.

CAPUT XVI.

Quod imaginatio alia sit bestialis, alia rationalis.

Sed, ut de Balæ filiis quæ dicenda sunt prosecutionamur, sciendum est quod imaginatio alia bestialis, alia rationalis. Bestialis autem inter filios Jacob annumerari non debet, nec tamen aliquando Rachel adoptivum sibi filium facere volet. Bestialis itaque imaginatio est, quando per ea quæ paulo ante vidimus, vel fecimus, sine ulla utilitate, absque omni deliberatione huc illucque vagamente discurremus. Hæc utique bestialis est: nam et hoc bestia facere potest. Rationalis autem est illa, quando ex his quæ per sensum corporeum novimus, aliquid imaginabiliter fingimus. Verbi gratia: Aurum vidimus, domum vidimus, auream autem domum nunquam vidimus. Auream tamen domum imaginari possumus si volumus. Hoc utique bestia facere non potest, soli rationabili creaturæ possibile. Hujusmodi imaginatione sæpe utimur, cum quæ sint futuræ vitæ bona, vel mala diligentius rimamur. Nusquam hic sola bona, nusquam hic sola mala, sed permista simul et bona et mala. Et, quamvis in utroque genere sint multa, nunquam tamen inveniuntur sola. Ibi inveniri possunt et bona sine admistione malorum, et mala, nihilominus sine admistione bonorum. Item hic sicut nec sola, sic nec summa invenimus. Ibi, et summa et impermista bona, et mala esse non dubitamus. Quoties igitur ex multis bonis, vel malis quæ in hac vita sensus corporeus experitur, quale, vel quantum esse possit illum futuræ vitæ summum bonum sive malum colligitur, et ex horum imaginatione, quædam futurorum imago figuratur, talis utique imaginatio rationalis esse facile convincitur, et ad Balam, et ad Rachel pertinere videtur. Ad Balam pertinet, in quantum imaginatio est; ad Rachel autem, in quantum rationalis est. Talis itaque proles, et imaginationis est per nativitatem, et rationis per adoptionem. Hujusmodi enim prolem una generat, sed altera educit. Ex Bala namque nascitur, sed per Rachel moderatur,

CAPUT XVII.

Quod cum imaginationem, rationem, volumus dicimus, diversis modis id accipimus.

Neminem conturbet quod et matrem et prolem imaginationem appellem. Sed hoc volo esse matrem et filium, quod est inter instrumentum actum, vel hoc est inter matrem et prolem quod est inter genus et speciem. Nam genu juncta sibi differentia ex se speciem generat, madmodum copula viri feminam ad prolem cundat. Et sæpe instrumentum et ejus actio uno nomine appellamus: nam illud quod videmus, et illud quo videmus, visum vocamus cum ratio, vel voluntas, vel intellectus nomen aliquando instrumentum, aliquando ejus actio intelligitur. Et scimus quidem quia instrumentum quam ejus actio semper prius est, et sine ipsa actio potest. Habet ergo ab instrumento actio esse instrumentum ab actione. Unde nec inconveniens est, per instrumentum matrem, per actionem prolem filium ejus intelligere. Imaginatio ergo, quæ instrumentum significat, et vis illa animæ, cum voluerit quodlibet imaginari valet. Hoc instrumentum cum ad aliquid imaginandum utitur, actio procul dubio quædam efficitur, similiter imaginatio nominatur. Hæc volui inter commemorare, sed in his immorari diu non est necesse. Sed nunc ad prosecutionem revertamur.

CAPUT XVIII.

Degemina speculatione, quæ surgit ex imaginatione.

Diximus quia sola rationalis imaginatio ad Rachel pertinere videatur, et quæ rationalis non est, ejus adoptione prorsus indigna judicatur. Rationalis imaginatio alia est per rationem posita, alia intelligentiæ permista. Illa utique quando secundum visibilibus rerum cognitionem visibile aliud aliquid mente disponi nec tamen ex eo invisibile aliquid cogitari potest. Ista vero tunc utimur, quando per visibilibus rerum speciem ad invisibilium cognitionem ascendere nitimur. In illa est imaginatio non per rationem, in ista intelligentiæ non absque imaginatione. Isti sunt duo filii Balæ, quorum primogenitus Dan dicitur, posterior Nephtalim nominatur. Ad Dan itaque specialiter pertinet consideratio futurorum malorum: ad Nephtalim autem spectat futurorum bonorum. Dan nihil novit nisi corporeum, sed ea tamen rimatur quæ longe sunt a sensu corporeo remota. Nephtalim per rerum visibilibus formam surgit ad rerum invisibilium intelligentiam. Infernalium tormenta longe a sensu corporeo remota non dubitamus, quia ubi vel qualia sentire non possumus, sed tamen hæc quoties cogitamus, per ministerium Dan præ oculis cordis videmus. Nemo fidelium cum infernum, flamman hennæ, tenebras exteriores in Scripturis salutem legit, hæc figuraliter dicta credit, sed ista veterum et corporaliter alicubi esse non diffidit. Igitur fit nimirum ut, quamvis quispiam hæc ante oculos cordis per imaginationem ponat, non statim ec-

ationem per spiritalem intelligentiam quæ-
uia hæc non tam figuraliter quam historiali-
ta, non dubitat. Recte ergo considerationem
n specialiter pertinere jam diximus, ubi sola
atione opus habemus, quamvis eam in tali
o non sine rationis dispositione tractamus.
um terram lacte et melle manantem, cœlestis
alem muros ex lapidibus pretiosis, portas ex
ritis, plateas ex auro legerit, quis sani sen-
mo hæc juxta litteram accipere velit? Unde
ad spiritualem intelligentiam recurrit, et
bi mysticum contineatur, inquit. Videsne
ælo hæc talis futurorum descriptio ad Nephtalim
antum pertinere videatur, ubi sine intelli-
sola imaginatio sufficere non posse mini-
oratur. Recte ergo dictum est quod ad Dan
iter pertineat consideratio futurorum ma-
ad Nephtalim autem maxime speculatio
um bonorum. Multa tamen, et quæ de tor-
malorum scripta sunt, mystice accipienda
et multa similiter de futuræ vitæ bonis
ris corporalia describantur) simpliciter in-
da.

CAPUT XIX.

prima speculatione, et ejus proprietate.

autem sciendum est, imo nec hoc ignorari
quia illa consideratio meditati facilius
t, quæ in sola imaginatione consistit. Nam
æ cum sola intelligentia permiscetur, quan-
tilior, tanto difficilius invenitur. Unde est
an prior, Nephtalim vero posterior nasci-
æ autem in hac gemina consideratione
otabile, quod Dan scilicet per præsentium
imaginationem veram repræsentat rerum
um imaginationem fictam. Nephtalim vero
lescriptæ rei imaginationem fictam surgit
lignentiam veram. Neque enim licet de futu-
visibilibus bonis per spiritualem intelli-
a aliquid falsum fingere, quamvis absque
it, tormenta malorum multo aliter quam
r imaginationem cernere. Quis enim ea
prout sunt in hac vita contemplari suffi-
sed quisque ea pro arbitrio mentis non
sunt, sed qualia fingere novit, figurando
it. Unde fortassis hic talis filius Dan, id
cium, vocatur, quia in tali repræsentatione
on experientiæ documentum, sed suæ
onis sequitur arbitrium. Nam, quoniam
urarum rerum repræsentationem in cu-
mente ex proprio judicio format, recte
arbitror, artificem talium Dan in judicium

CAPUT XX.

De officio primæ speculationis.

men hujus nominis alia ratio, quæ forte
subtilior, tanto etiam invenitur et utilior:
tenim viri quoties se sentiunt turpibus co-
ibus pulsari, et ad illicitam delectationem
toties solent in ipso etiam tentationis aditu
ormenta ante mentis oculos ponere, et ex
sideratione, quidquid mens illicitum sugge-

rit, ante turpem delectationem exstinguere. Hoc
igitur modo in se statim, per considerationem pœ-
næ uleiscuntur, et damnant blandimenta culpæ.
Quia ergo per officium Dan illecebrosæ cogitatio-
nes deprehendimus, arguimus, damnamus, casti-
gamus, recte cum Dan, id est judicium, vocamus.
Sed, quid hoc de turpibus tantum cogitatibus lo-
quimur, quandoquidem vanas et inutiles perfecti
viri non leviter abominantur, propter illud quod
scriptum invenitur: *Væ qui cogitatis inutile!*
(Mich. 1.) Et illud: *Spiritus sanctus disciplinæ ef-
fugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quæ
sunt sine intellectu* (Sap. 1). Quid ergo, quæso, fiet
de his quæ sentimus non sine quodam illicito af-
fectu, quando Spiritus sanctus auferet se ab his
etiam quæ sunt sine intellectu? Sæpe fit ut in ora-
tione constituti, quasdam cogitationum phantasias
cum importunitate se magna ingerentes corde to-
leremus. Sed nunquid eas sine nostra reprehen-
sione negligere debemus? Nonne magis eas oportet
acriter arguere, et, ut dictum est, per repræsen-
tationem pœnæ reprimere irritationem culpæ et
cogitationibus castigare? Unde scriptum est: *Dan
judicabit populum suum sicut alia tribus in Israel*
(Gen. XLIX). Ad filios quippe Zelphæ pertinet di-
ciplina operum, ad filios Liæ dispositio volunta-
tum: ad filios Rachel sententia assertionum, ad
filios vero Balæ moderatio cogitationum. Quæli-
bet ergo cogitatio quasi in sua tribu judicatur,
quando omne erratum per suum simile corrigitur,
quando voluntas voluntate emendatur, quando
opus opere castigatur, assertio assertione corrigi-
tur. Quoties ergo falsum aliquid sentimus, quoties
injustum aliquid volumus quoties inordinatum ali-
quid agimus, statim nos reprehensibiles esse mi-
nime ignoramus. Sed nunquid æque omnes
reprehensione dignos se esse judicant, quando
aliquid inutile vel inordinatum cogitant? Multorum
est se ipsos reprehendere de perverso opere vel
prava voluntate; pauci sunt qui se ipsos dijudi-
cent de inordinata cogitatione. Sed, quia perfecti
viri hoc faciunt, et facere eos oportet qui perfecti
esse volunt, idcirco prædicit vel præcipit, dicens:
*Dan judicabit populum suum sicut alia tribus in
Israel.*

CAPUT XXI.

De utilitate primæ speculationis.

Si enim Dan populum suum districte custodit,
si judicium suum diligenter exerceat, fiet ut in cæ-
teris tribubus raro inveniatur, quod jure damnari
debeat. Mens enim quæ statim in ipsa suggestionem
præcidit illecebrosam cogitationem, non facile rapi-
tur in pravam delectationem, sicut et culpa quæ co-
hibetur ante pravum consensum, nunquam transit
in actum. Debet ergo Dan præ cæteris omnibus vi-
gil et districtus in judicio esse, ut detur aliis tribu-
bus ex majori parte absque lite et disceptatione
vivere. Semper inveniet Dan in sua tribu quod exa-
minare debeat, quod juste reprehendat, quamvis
in aliis possit fieri ut aliquando aliqua earum sine
culpa valeat inveniri. Aliarum namque culpa est in

voluntate, hujus autem exordinatio sæpe est in necessitate. Nunquam enim malum approbo, nunquam malo consentio, nunquam malum perficio, nisi ipse voluero; malum autem per cogitationem occurrere potest etiam invito. Sed ad Dan pertinet exurgens malum statim, cum per cogitationem pulsatur in iudicium adducere, diligenter discutere, deprehensum damnare, et deceptoriam cogitationem ex alia consideratione percutere, et tentantia mala ex tormentorum recordatione extinguere. Vides, jam, ut arbitror, quam recte hic filius Dan, id est iudicium, vocetur, ne quo solo dubitatur utramque populum suum iudicare habeat, cum solus, si fieri posset, ne cæteri habeant quid iudicent, non solum assidue sed et districte iudicare debeat.

CAPUT XXII.

De secunda speculatione, et ejus proprietate.

Sed, sicut ad officium Dan spectat per representationem pœnæ reprimere exurgentia vitia; sic ad Nephtalim pertinet per considerationem præmiorum inflammare desideria bona. Mirabiliter enim animum nostrum Nephtalim ad eorum desiderium accendit, quoties æternorum bonorum imaginem ante mentis oculos adducit, quod tamen duobus modis facere consuevit. Utitur namque aliquando translatione, aliquando autem comparatione. Comparatione, quando ex præsentium bonorum multitudine vel magnitudine colligit illa futuræ vitæ gaudia, quot vel quanta esse possint. Verbi gratia: Inspecta sæpe solis claritate (corporeo videlicet lumine) considerat quanta futura erit lux illa spiritualis, si tanta tamque mirabilis est lux ista corporalis. Quanta namque putas erit lux illa quæ erit nobis communis cum angelis, si tanta est ista quam habemus communem cum bestiis! Qualis erit lux futura beatorum, si talis est præsens lux ista miserorum! Item multipliciter bonorum invisibilium conjicit ex multitudine bonorum visibilium. Quot ergo putamus ea esse? Sed quis ea possit dinumerare? Quot sunt oblectamenta oculorum, quot oblectamenta aurium cæterorumque sensuum? Quot sunt colores, quot odores, quot sapes? Si ergo tot sunt deliciae corporum, quot erunt deliciae spirituum? Si tanta possidemus in tempore, quanta sunt quæ expectamus in æternitate? In hunc igitur modum utitur comparatione: utitur nihilominus, ut dictum est, translatione, quando rerum visibilium descriptionem transfert ad rerum invisibilium significationem. Verbi gratia: Audit in Scripturis nominari lucem, sicut de Deo scriptum est: *Quia habitat lucem inaccessibilem* (I Tim. vi). Quærit ergo quæ sit lux ista incorporea quam inhabitat invisibilis et incorporea Dei natura, invenit quia lux ista est ipsa Dei sapientia, quia ipsa est lux vera. Sicut enim lux ista exterior illuminat oculos corporum, ita illa absque dubio illuminare consuevit oculos cordium. Ecce quomodo Nephtalim per rerum visibilium qualitatem surgit ad rerum invisibilium cognitionem. Patet ergo quam recte secundum utramque interpreta-

tionem Nephtalim dicatur. Nephtalim namque comparatio vel conversio interpretatur. Solet que cognitam quamlibet rerum visibilium naturam convertere ad spiritalem intelligentiam. Quicquid pene quidquid scriptum reperit, ad spiritalem intelligentiam convertit, recte conversionis nomen accepit. Et item quia assidue, ut dictum est, translatione utitur, recte nihilominus Nephtalim est comparatio, nominatur.

CAPUT XXIII.

Quid sit familiare, seu etiam speciale speculatio secundæ.

Sciendum autem quia illud contemplationis nomen, quod in pura intelligentia versatur, hujus speculatione, quæ per Nephtalim designatur, quod subtilius, tanto nimirum excellentius esse cogitur. Habet tamen hujusmodi speculatio aliquid singulare valdeque notabile. Est enim præ ceteris rudibus quidem adhuc mentibus, minusque citatis, et ad intelligendum facilius, et ad auditum jucundius. Siquidem hæc meditati facilius occurrit et audientem dulcius afficit. Et placidius promptior in meditatione, et affabilior in sermone. Unde et per Jacob de Nephtalim dicitur: *Nephtalim cervus emissus, dans eloquia pulchritudinis* (Gen. xlix). Cervus namque dicitur, propter celeritatem di facilitatem; emissus, propter celeritatem avtem. Cervus animal velox nimis multum curret, et multum currere cupit, qui emissus est. Ergo, nisi fallor. Nephtalim, cervus emissus dicitur, quia per contemplationis gratiam multa currere valet, et propter contemplationis dulcedinem, multum ei currere placet. In tanta enim celeritate Nephtalim iste contemplantis animum hujusmodi tamen negotio aliquantulum extenuatum) nunc ad summa erigit, nunc ad ima descendit, nunc per innumera rapit, et ipse animus. hæc patitur, semetipsum sæpe miretur felicitatis gisterio edoctus quam convenienter Nephtalim noster cervus emissus dicatur. Notandum quod quam recte, non avi volanti, sed cervo cui comparatur: nam avis quidem volando locum terra suspenditur, cervus autem ad dandos saltus terræ innititur, sed nec in ipsis suis saltibus, gressus a terra separatur. Sic nimirum, sic Nephtalim, dum per rerum visibilium formam, rerum invisibilium naturam quærit, quosdam saltus dare, non autem ad plenum volatum convalescere consuevit, quia in eo quod se ad summa erigit rerum corporearum secum umbram trahens omnino non deserit.

CAPUT XXIV.

Quanta sit jucunditas speculationis secundæ.

Ecce quomodo sit cervus emissus. Sed quomodo dans eloquia pulchritudinis, fortassis hoc per se placidius evidentius ostendemus, persuadebimus plerumque. Vultis audire eloquia pulchritudinis, eloquia satis plena decore, plena dulcedine, qualia Nephtalim formare consuevit, vel qualia eum formare consuevit; *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui* (Ca-

ite me floribus, stipate me malis, quia amore ueo (Cant. II). *Favus distillans labia tua mel : sub lingua tua, et odor vestimentorum tuosicut odor thuris* (Cant. IV). Quid, quæso, us hujusmodi eloquiis, quid jucundius invenitur? Quid talibus eloquiis libentius, quid avidius ur? Ista verba carnale aliquid sonare videntur tamen spiritualia sunt quæ per ipsa descriuntur. Sic novit Nephtalim carnalia cum spiritualia permiscere, et per corporalia incorporea libere, ut utraque hominis natura in ejus diveniatur unde se mirabiliter reficiat qui ex corpore et incorporea natura constat. Hinc est fortasse homini tam suaviter sapiunt, quod quodammodo, ut dictum est, utramque ejus naturam reficit. Illud autem in ejus dictis est valde mirabile unquam admiratione quod tunc fere semper tabilius blanditur, quando juxta litteræ sensum nihil sonare videntur quale est illud : *Capilli sicut greges caprarum quæ ascenderunt monte Galuad. Dentes tui sicut greges rum, quæ ascenderunt de lavacro* (Cant. Vasus tuus sicut turris Libani quæ res-
econtra Damascus, caput tuum sicut Car-
: (Cant. VII). Hæc et hujusmodi alia cum-
ntur, vel leguntur, jucunda valde esse videntur tamen in his omnibus, si solum litteræ
m sequimur, nil in eis invenimus quod digne-
aur. Sed forte in hujusmodi dictis hoc est
tam libenter amplectimur, quod ex jucunda-
am, ut ita dicam, litteræ fatuitate ad spiritua-
ntelligentiam confugere coarctamur. Si ergo
mus, iste noster Nephtalim quam sit expedi-
meditatione, quam sit jucundus in sermone,
advertere licet quam recte de eo Scriptura
ntiet : *Nephtalim cervus emissus dans elo-
pulchritudinis.*

CAPUT XXV.

mina virtutum prole quæ nascitur ex edomita sensualitate.

l hæc interim filiis Balæ dicta sufficere volu-
restat nunc de filiis Zelphæ aliquid loqua-
Videns itaque Lia sororem suam Rachel de-
tiva jam prole gaudere, provocatur et ipsa
am suam viro suo tradere, ut possit et ipsa
sorore sua de filiorum adoptione exsultare.
tur, ut superius dictum est, per Zelpham sen-
atem debemus accipere, quam aliam, quæso,
is prolem potest ipsa gignere, nisi ut discat
rebus prosperis temperanter vivere, et in-
sis patientiam habere? Isti sunt Gad, et Aser,
illi Zelphæ, rigor videlicet abstinentiæ et vigor
ntiæ. Gad itaque nascitur prior, Aser autem
tur posterior, quia prius est ut temperantes
ad bona propria; postea etiam ut fortes
ad toleranda mala aliena. Hæc est gemina
um proles, quam Zelpha quidem parit in do-
verum tamen ad magnam beatitudinem domi-
næ. Per abstinentiam siquidem vel patien-
caro quidem affligitur, sed ad magnam inde-
n et tranquillitatem animus componitur. Hinc
iod, nato Gad, Lia exclamat, dicens : *Felici-*

ter; et iterum Aser nascendo pronuntiat, dicens :
Hoc pro beatitudine mea (Gen. xxx). Mea, inquit,
non sua. Unde enim sensualitas per carnem exte-
rius atteritur, inde cordis affectio ad puritatis inte-
gritatem reparatur.

CAPUT XXVI.

*De rigore abstinentiæ, et vigore patientiæ, et eo-
rum proprietate.*

Quanta enim putas pax cordis est, vel tranquil-
litas, nulla hujus mundi oblectamenta concupi-
scere, nulla ejus adversa formidare? Quorum unum
per Gad adipiscitur, alterum per Aser obtinetur.
Quid enim de hujus mundi oblectamentis concu-
piscat, qui oblata delectamenta amore abstinentiæ
recusat? Vel quid de hujus mundi adversis timeat,
qui virtute patientiæ roboratus de illatis etiam ma-
lis triumphat? Sicut de apostolis scriptum est :
*Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quo-
niam digni habiti sunt pro nomine Jesu contume-
liam pati* (Act. v); et sicut per Paulum præcipitur :
In tribulatione gaudentes (Rom. xii). Quid igitur
illius gaudium imminuat, qui etiam de illata con-
tumelia vel qualibet pressura exsultat? Ad beati-
tudinem ergo animi spectat, quidquid pro Dei
amore caro durum tolerat. Unde enim corpus at-
teritur, conscientia exhilaratur. Et quo exterius vi-
detur infelicio, eo interius constat esse beatior.
Duo enim sunt ex quibus constat gaudium beati-
tudinis, carere eo, scilicet quod nolis, et habere quod
velis. Felicem siquidem dicimus qui nil patitur
quod nolit, et illum beatum judicamus cui suppe-
tunt quæ cupit. Qui igitur pro cœlestium desiderio
sæculi voluptatem odit, profecto per abstinentiam
hostem suum ubique declinare poterit. Recte ergo
rigor abstinentiæ Gad, id est *felicitas* dicitur, qui
ubique calcatur sæculi blandimenta quæ detestatur.
Item qui pro amore Dei afflictionem corporis diligit,
ubi, quæso, non inveniat aliquid unde affigi possit?
Si ergo jure beatus creditur, qui ubique invenit
quod amat, juste vigor patientiæ. Aser, hoc est *bea-
tus*, nominatur, cui undique obviatur quod deside-
rat. Ecce duo amatores, unus Dei, alter sæculi. Iste
propter Deum diligit temporalem afflictionem, ille
desiderat temporalem bonorum plenitudinem. Ille
quidem ubique invenire potest quod propter Deum
diligit, iste nusquam apprehendere potest bono-
rum plenitudinem quam sitit. Quis horum bea-
tior? Item ecce alii duo, quorum unus odit mundi
hujus adversitatem, alter autem detestatur mun-
danam voluptatem. Sed ubi, quæso, vel ille hos-
tem suum declinare poterit, vel iste inimicum
suum calcare non possit? Quis horum, quæso, fe-
licior? *Beatus*, inquit Scriptura, *qui post aurum
non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris.* (Ec-
cli. xxxi). Et item : *Beatus vir qui suffert tenta-
tionem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet co-
ronam vitæ* (Jac. i). Isti sunt Gad et Aser, quorum
prior calcatur mundanam gloriam, alter propter
Deum libenter patitur mundi pressuram. Valde ita-
que notandum et profunde retinendum quod Scri-

ptura sacra abstinentiæ laborem non calamitatem, sed felicitatem appellare voluit, et patientiæ rigorem non miserum, sed beatum appellare decrevit. Hoc autem breviter hic commemorare volumus, quod per Gad non solam illam quæ in cibo et potu est abstinentiam intelligere debemus; imo per Gad et Aser intelligimus omnis superflue delectationis, aut cujuslibet corporalis afflictionis abstinentiam vel patientiam, in omnibus quæ per quinque sensus carnem delectant aut cruciant.

CAPUT XXVII.

Quod sensualitatis appetitus non temperatur, si imaginationis evagatio non restringitur.

Sed quando, quæso, Lia ancillam suam viro suo traderet, vel tales filios adoptaret, nisi sororis suæ exemplo provocata fuisset? Prius enim semper est ut ancilla Rachel redigatur sub viri potestate quam ancilla Liæ. Si enim imaginationis evagatio quæ fit per inutiles cogitationes prius non reprimitur, absque dubio sensualitatis appetitus immoderatus minime temperatur. Qui igitur vult corporalium voluptatum desideria temperare, prius assuescat carnales delicias nunquam, vel saltem raro cogitare. Profecto namque quanto talia rarius cogitaveris, tanto rarius, tanto tepidius nimirum ea desiderabis. Hæc, nisi fallor, est causa cur sub virili dominio prior incurvetur Bala quam Zelpha. Patet nihilominus quod de Gad et Aser abstinentia, videlicet et patientia, nunquam adoptivos filios faceret, nisi sororis suæ Rachel adoptivam sobolem assidue cerneret. Quis enim unquam affectioni cordis posset persuadere mundi hujus prospera contemnere, et ejus adversa formidare, nisi suggerentibus Dan et Nephtalim futuræ vitæ tormenta, vel præmia æterna, non solum frequenter, imo pene indesinenter cogere aspiceret? Nunc autem per assiduam considerationem futurorum malorum facile ei persuadetur contemptus præsentium honorum. Et iterum per jugem contemplationem æternæ felicitatis inflammatur ad voluntariam tolerantiam pressuræ temporalis. Hoc est, ut arbitror, cur Dan et Nephtalim prius nascantur, et cur Gad et Aser posterius generentur.

CAPUT XXVIII.

Quomodo per abstinentiam et patientiam animus roboratur ad omnem obedientiam.

Natis itaque Gad et Aser, jam tempus instat quo Ruben mandragoras inveniat, si tamen eum foras exire non pigeat. Sed cur eum velle exire dubitemus, quem jam ad exeundum, vel introeundum idoneum esse cognoscimus? Credendum est enim eum post tot natos matris suæ, post tot liberos Balæ vel Zelphæ, jam adultum, et posse et velle ad patris sui imperium exire et intrare. Sed, si per Ruben, ut superius dictum est, timorem Dei accipimus, quid per ejus introitum vel exitum accipere debemus? Quid est eum vel intus esse, vel foras exire? Ruben intus est, quando in secreto cordis in conspectu Dei de nostra conscientia trepidamus. Ruben tunc foras exit, quando propter Deum hominibus etiam

A nos ad omnem obedientiam inclinamus. Timere itaque Deum propter seipsum, homines autem propter Deum est Ruben nunc intus morari, nunc foris inveniri. Exit ergo Ruben tempore messis triticeæ, quando ex imperio obedientiæ exercet se in operibus justitiæ. Sed, quando putas Ruben ad perfectam obedientiam convalescere, nisi eum Gad et Aser (id est amor abstinentiæ et patientiæ) ad contemptum voluptatis, vel ad tolerantiam tribulationis animasset? Duo enim sunt quæ solent imperfectionem obedientiæ præpedire, id est ne cogamur vel amata deserere, vel aspera tolerare. Sed, si semel animus amore abstinentiæ vel patientiæ perfecte incaluerit, protinus Ruben ad omnem obedientiam absque ulla contradictione se subdit. Qui enim tam adversa perpeti quam in prosperis non delectari apud semetipsum statuit, quæ difficultas ejus obedientiam ulterius minuere poterit? Si enim dura et aspera quæque pro Dei amore etiam per memetipsum appeto, cur non magis hæc ex adjuncta obedientia ad majoris meriti gloriam tolero? Recte ergo post natum Gad et Aser Ruben exire dicitur, quia timor Domini ex voluntaria abstinentia et patientia ad omnem obedientiam roboratur.

CAPUT XXIX.

Quomodo ex abstinentia, humana laus surgit, et quam caute ejus appetitus temperandus sit.

Sed quantus qualisque bonæ opinionis odor de seipso circumquaque spargitur, qui nulla modestia, nulla inopia a studio obedientiæ præpeditur? Hæ sunt mandragoræ quas Ruben invenit, quas ab ipso mater ejus Lia accepit. Quid enim per mandragoras quæ odorem suum solent late spargere, nisi bonæ opinionis famam debemus accipere? Quas quidem tunc Lia accipit, quando oblata laus affectum tangit, quando in laudis suæ præconiis animus afficitur, et in aura popularis favoris perversæ delectatur. Harum partem Rachel petit, Lia concedit, ut virum accipiat, quæ prolis desideria flagrat. Mentem etenim quæ, suadente ratione, appetitum vanæ laudis non temperat, profecto Spiritus sanctus ad virtutis prolem minime fecundat. Unus itaque Spiritus est qui utramque sororem prolis fecunditate ditat, quia idem Spiritus et rationem ad veritatis cognitionem illuminat, et affectionem ad virtutis amorem inflamat. Suadet ergo affectioni ratio humani favoris appetitum sub uno moderamine temperare, si ad multiplicandam virtutum prolem cupit de divini Spiritus copula gaudere. Mandragorarum itaque possessio sub Rachel potestate redigitur quando laudis appetitus sub rationis dominio moderatur.

Notandum sane quam temperate Rachel non mandragoras, sed mandragorarum partem petat: nam nec hoc rationem latet valde esse difficile ut animus quamvis renitens ex oblata laude non hilarescat. Debet itaque amor humanæ laudis prius temperari; postmodum, si posset fieri, debet etiam penitus abscindi. Unde est quod Rachel partem mandragorarum petiisse legitur; Lia vero postmodum ad Ja-

colloquens, non de sola parte gloriatur. *Ad me* A inquit, *intrabis: mercede enim conduxi te pro mandragoris filii mei* (Gen. xxx). Pro mandragoris, inquit, non pro parte mandragorum filii mei. Absente adhuc viro, vix Lia partem concedit, sed in ejus adventu ejus desiderio uberius accensa, nihil sibi ex eis ulterius reservari voluit. Sic nimirum, mens hominis dum spirituali dulcedine tangitur, quidquid prius de humana laude concupierat libenter obliviscitur. In hunc modum mandragoræ utiliter de possessione Liæ, rediguntur sub Rachel potestate. Novit enim Rachel quam Lia mandragoris melius uti: nam quidquid affectio cordis usurpat ad laudem sui, rectius sane ratio retorquet ad gloriam Dei. Sed quid hoc dicimus esse quod præ cæteris filiis Liæ, Ruben bonæ opinionis mandragoras potuit invenire.

CAPUT XXX.

Unde maxime soleat laus surgere, et quod vera laus sit de recta voluntate.

Sed scimus quia virtutum opera quæ cæteras virtutes nutriunt, pene semper humilitatem extinguunt. Solent enim quæ per Gad et Aser fiunt hominibus miranda, abstinentiæ videlicet et patientiæ opera, operantem non timidum, sed tumidum reddere; non tam humilem, quam contumacem efficere. Quid igitur amplius mirandum? quid magis omnium laude prædicandum, quam cum unde in aliis sæpe exstinguitur, divini timoris reverentia non minuitur, sed augetur? Quia ergo solemus singulari laude efferre, quem videmus etiam post virtutum opera non solum de Dei, sed de hominum parva offensa non parum trepidare, recte Ruben mandragoras post natos Gad et Aser invenisse dicitur; quia quemlibet ex operibus præclaris ad tumorem non ad timorem profecisse miramur.

Notandum sane quod hæc de quibus locuti sumus mandragoræ, nec post natos tot Liæ, nec post geminos liberos Balæ, sed post nativatem filiorum Zephæ statim leguntur inventæ. Ad filios namque Liæ voluntates, ad filios Balæ cogitationes, ad filios Zephæ pertinent actiones. Voluntates itaque seu cogitationes, quamvis rectas, quantumlibet utiles, quomodo miramur, vel quando laudabimus quas minime videmus? Et quamvis vera laus sit de recta voluntate, eam tamen non laudamus nisi appareat in opere. Per opus enim bonum bona voluntas innotescit, ut jure bonæ opinionis laudem, quasi quasdam late fragrantis mandragoras invenire possit. Quasi ergo post partum Zephæ, proles Liæ mandragoras invenire creditur, quando voluntas bona, per bonum opus manifesta, miris laudum præconiis undique honoratur.

CAPUT XXXI.

Quomodo virtutibus prædictis muniatur tam disciplina cordis, quam corporis.

Hoc autem de duarum istarum filiis ancillarum non negligenter prætereundum, sed jugi memoria retinendum, quod ex eorum jugi vigilantia vigili-

que custodia, conscientiæ nostræ civitas mire custoditur, multumque progreditur. Primogenitus namque Balæ eam componit intrinsecus; primogenitus vero Zephæ munit eam extrinsecus. Per Dan reprimuntur mala intus exsurgentia; per Gad repelluntur mala exterius insurgentia. Omnes namque scimus, quia omnis tentatio surgit, aut exterius, aut interius: interius, per cogitatum; exterius, per sensum. Modo enim intus per cogitationem pulsatur; modo de exterioribus per sensum irrumpere parat. Solet nimirum inimicus nunc ab intus ministrare consilia erroris, nunc a foris ad movere incitamenta voluptatis. Sed, quia ad Dan pertinet disciplina cogitationum, ad Gad autem spectat disciplina sensuum, debet utique Dan evigilare ad discretionis judicium, Gad dimicare fortiter per abstinentiæ exercitium. Unius est sedare civilem discordiam; alterius est repellere hostilem pugnam. Hic vigilat contra civium prodicionem; ille contra hostium incursionem. Iste contra perfidiam, ille contra violentiam. Dan namque negligente, mens facile decipitur; Gad segnius agente, subito ad turpem delectationem rapitur. Sed quid interest utrum civitas cordis nostri per vim an per fraudem pereat, utrum discordia civilis an manus hostilis eam subvertat?

CAPUT XXXII.

Quod disciplina cogitationum non possit custodiri sine disciplina sensuum.

Hoc autem nosse oportet, quia disciplina corporis, sine disciplina cordis, absque dubio inutilis est; disciplina vero cogitationum, sine disciplina sensuum, omnino observari non potest. Unde satis constat quia sine adjutorio Gad, qui contra exteriora vigilare debet, Dan, in componenda civium pace, intus inaniter laborat. Quid enim juvat, judicante Dan populum suum, assidue causam discordiæ amputare, nisi studeat Gad per portas sensuum irritamenta vitiorum (quemdam videlicet quasi hostilem exercitium) non admittere? Quamvis enim Dan assidue in throno judicii resideat, quamvis rixas altercantium cogitationum indesinenter componat, frustra utique in componenda civium discordia desudat, nisi eodem studio Gad ad civitatem nostram per sensuum disciplinam muniatur, et hostilia vitiorum agmina abstinentiæ prælio acriter seriat. Unde etiam scriptum est: *Gad, accinctus præliabitur ante eum* (Gen. XLIX). Tunc enim utiliter Dan contra proditorum perfidiam intrinsecus vigilat, cum Gad extrinsecus occurrentes hostes excludit et oppugnat. Prius itaque Gad accingitur, ut fortiter postmodum prælietur. Gad procul dubio tunc se accingit, quando sensuum dissolutionem per disciplinam restringit. Tunc Gad forti prælio dimicat, quando desideria carnalia per carnis mortificationem trucidat. Magna namque hostium strages efficitur, citiusque odiosus ille vitiorum exercitus in fugam convertitur, cum sensus corporis per disciplinam ab evagatione restringitur, et appetitus carnis per abstinentiam a voluptate refrenatur. In hunc itaque modum, ut

omnes experiri possumus, Dan civitatem nostram componit intrinsecus, Gad munit extrinsecus.

CAPUT XXXIII.

Quomodo in cordis custodia vicissim sibi virtutes predictæ cooperentur.

Assistunt autem et eis fratres sui, non segnes quidem ad auxilia ferenda, Nephtalim intus cum Dan in civium pace componenda, Aser exterius cum Gad in violentia hostium expugnanda. Gad itaque et Aser vigilant contra hostes; Dan et Nephtalim solliciti sunt circa cives. Hinc ergo Dan minatur; illinc Nephtalim blanditur. Dan terret minis, Nephtalim fovet promissis. Ille punit malos, iste remunerat bonos. Unus gehennæ terrore corda perterret, alter spe felicitatis æternæ animos demulcet. Quantum ergo putas Nephtalim iste, dans eloquia pulchritudinis, fratrem suum in tali negotio adjuvat, qui animos auditorum dulcedine eloquii sui, pene absque mora, quo vult inclinatur? Adjuvat et Aser exterius nihilominus fratrem suum, muniuntque ambo civitatem contra hostium incursum. Hic latus unum protegit, ille alterum defendit. Gad certat in dextro, Aser dimicat in sinistro. Gad insidiatur, mundi hujus prosperitas; Aser vero persequitur, mundana adversitas. Sed Aser hosti suo facile illudit, dum partem tuetur, alta patientiæ rupe munitam conspicit, et idcirco de tuto stationis loco hostes suos tam inaniter quam ab imo reluctantes deridet ac despicit. Unde fit ut eum hostes sui sua impugnatione non tam vexent quam ei triumphandi assidue materiam ministrent. Hinc est quod, spretis suis impugnatoribus (mundanis videlicet adversitatibus), in fratris sui persecutores (carnales scilicet delectationes) totus effertur, et eos magna animadversione persequitur. Tantus autem terror impugnatores Gad subito invadit, cum ei se Aser in prælii sui certamine adiungit, ut omnes absque mora ad fugam se convertant, cum nec ad horam quidem, vicissim sibi fratribus auxilium ferentibus, resistere audeant. Veri utique animæ hostes carnales sunt delectationes. Sed quis, quæso, locus pravæ delectationi inter tormenta relinquatur, quæ iste noster Aser propter Deum non solum patienter ferre, sed etiam ardentem appetere comprobatur? O quam recte Aser, id est beatus, dicitur, secundum illam Domini sententiam: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam!* (Matth. v.)

CAPUT XXXIV.

Quod perfectam patientiam semper comitatur misericordia.

Quis illud Dominicum præceptum: *Dimitte, et dimittetur vobis* (Luc. vi), tam magnifice implere potuit? Quis tam facile, quis tam ex corde sibi illatas injurias ignoscere valuit, quam qui de corporis sui cruciatibus exsultare magis quam contristari didicit? Ut quid enim inimicos non diligit, cur eis libenter non indulgeat, qui hoc ei inferunt quod desiderat? Magis itaque quam suo corpori, suis miseretur persecutoribus, ut sit iterum atque ite-

rum beatus: *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur* (Matth. v). O virum gloriosum, o terque quaterque beatum! Beatus, propter justitiæ esuriem; beatus, propter voluntariam passionem; beatus, propter mansuetudinem; beatus, propter misericordiæ compassionem. Sicut enim beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam; sicut beati, qui persecutionem patiuntur propter ipsam; sic nihilominus beati mites, beati misericordes. Et hic noster Aser, ut sit veraciter multipliciterque beatus, justitiam ardentem sitiens, propter ipsam libenter patitur, nesciens, irasci, facile, miseretur. Quamvis enim multum esuriat panem justitiæ, dedignatur tamen eum comedere, nisi sit conspersus oleo misericordiæ. Ex multa divitiarum etenim affluentia quæ sibi superabundant, ex spoliis hostium pro frequenti victoria, multum est delicatus effectus; nec ei jam sapit panis ullus, quantumlibet nitidus, nisi sit oleo conspersus, in tantum ut de eo Scriptura manifeste denuntiet, dicens quia *Aser, pinguis panis ejus* (Gen. xlix). Quis putas sic deliciis affluit ut ipse, ut veraciter possit psallere: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis?* (Psal. cxviii).

CAPUT XXXV.

Commendatio perfectæ patientiæ.

Quantum namque putas Aser iste abundat divitiis spiritualium consolationum, quantumve affluit deliciis spiritualium gaudiorum, cujus divitias quælibet adversitas non tam minuere quam augere solet, cujus delicias quodvis tormentum nec saltem interpolare valet. Nam quanto durius premittur exterius, tanto delectabilius gloriatur interius. Hæ sunt illæ deliciae, quas tantum sitiunt, quas tam gratanter accipiunt, non dico pauperes et ignobiles, sed etiam ipsi reges vel principes. Mentior, si hæc de ipso ipsa Scriptura non loquitur. *Aser, inquit, pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus.* Quod enim putamus suaviter pascuntur, quam mirabiliter credimus delectantur, non quilibet reges, sed illi utique vere reges, quibus ille Rex regum et Dominus dominantium restituit imperium corporis sui, et quibus distribuit regnum Patris sui; talibus, inquam, regibus, quam putamus dulce sit, quam intime eis sapit, cum videant hominem justitiæ amore tormenta non timere, et inter ipsas persecutiones pacem cordis animique tranquillitatem non amittere. Si enim *gaudium est in caelo super uno peccatore pœnitentiam agente* (Luc. xv), quanta tunc solemnitatis erit super quolibet justo, pro justitia libenter moriente? Vere Aser pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus. O qualis panis, panis ejus! O quales deliciae, deliciae ejus, quæ tantum sapiunt regibus, regibus talibus! Certe reges isti jam ad nuptias Agni introierunt, jam ad illud æternum convivium sederunt, jam illo angelorum pane, deliciisque æternis vescuntur, jam torrente voluptatis inebriantur, et adhuc hujus Aser delicias insatiabiliter esuriunt, et usque hodie esurientes, et sitientes justi-

in tanta cœlestium gaudiorum abundantia. A suam famem vel sitim sedare non possunt. pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus. Quam putas largus esse potest in necessitatibus, cui superabundat parare delicias regibus? Quantum putas mirantur, quantumve gratatur in ejus constantia, quos viventes adhuc lacrymarum premit infirmitas sua, si tanlelectantur in ejus operibus illi etiam quos absorbit felicitas illa æterna? Aser, pinguis ejus, et præbebit delicias regibus. Et undetanta divitiarum abundantia, tanta deliciarum, nisi, ut dictum est, de hostium spoliis in frequenti victoria? Constat namque quia lo amplius atteruntur hostes justitiæ, tantous cumulantur gaudia conscientiæ: *Gloria et æ in domo ejus*, ait Psalmista (*Psal. cxl*). Et totolus de hujusmodi gloria et divitiis, quasi aendo, loquitur ita: *Gloria nostra hæc est: ionium conscientiæ nostræ* (*II Cor. I*). Hæc omnis, vel civitas illa, conscientia videlicet a, in qua spiritualium honorum divitiæ dant, cum eam prædictarum ancillarum vigili sollicitudine custodiunt: Dan videlicet Nephtalim satagentibus in confirmanda civium, Gad et Aser viriliter agentibus in exatione hostium. Horum namque prudentia cicificancur, illorum constantia hostes expuntur.

CAPUT XXXVI.

modo, vel quo ordine oriatur verum gaudium. C stibus itaque fugatis, civibusque pacificatis, m obstat, ut arbitror, quin illa nostra civitas riatur quæ sit illa Dei *pax quæ exsuperat omensum* (*Philipp. iv*); vel *quam sit magna itudo dulcedinis, quam abscondit Deus dilibus se* (*Psal. xxx*). Abscondit, inquit. Quid mirum, eam si quilibet mundi amator nescit, n Deus diligentibus se abscondit? Qui enim onis falsis et deceptorii spem figunt, quæ vera bona invenire non possunt; unde est l dicunt: *Quis ostendit nobis bona* (*Psal. iv*). nim manna absconditum, et nisi gustantibus, ino incognitum. Est namque hujusmodi dul, cordis, non carnis; unde nec eam noscere st quilibet carnalis: *Dedisti*, inquit, *lætitiã* D *orde meo* (*ibid*). Corporales deliciae, sicut et m corpus, corporeo oculo videri possunt; las cordis, sicut nec ipsum cor, oculi carnis re nequeunt. Qua ergo ratione spirituales des cognoscat, nisi qui ad cor suum intrare, et s habitare non dissimulat? Unde et ei dicitur: *a in gaudium Domini tui* (*Matth. xxv*). Hoc e internum gaudium, spiritualibus solis; illa edo, quæ intus sentitur, est ille filius Liæ, qui into loco nascitur. Est enim gaudium, ut rius jam diximus, unus de principalibus affe- is. Hic autem cum ordinatus est, recte inter s Jacob et Liæ annumerari potest. Ordinum m et verum gaudium veraciter tunc habemus, ado de veris et internis bonis gaudemus. Ad

talis prolis desiderium Apostolus nos animare voluit, cum dixit: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete* (*Philipp. iv*). Et propheta: *Lætami- ni in Domino, et exsultate, justi, et gloriamini, omnes recti corde* (*Psal. xxxi*). Pro tali prole Lia mandragoras libenter contempsit, ut talem filium habere possit. Mens etenim, quæ in laude hominum delectatur, quod sit internum gaudium experiri non meretur. Recte autem post nativitatem Gad et Aser, Lia talem filium genuit; quia, nisi per abstinentiam et patientiam, mens humana ad verum gaudium non pertingit. Oportet ergo non solum falsam delectationem, sed etiam vanam perturbationem excludere eum qui vult de veritate gaudere. Qui enim adhuc in infimis delectatur, interna utique jucunditate indignus est; et qui vano timore perturbatur, spirituali dulcedine non potest perfrui. Falsam lætitiã Veritas damnabat, cum dicebat: *Væ vobis qui nunc ridetis* (*Luc. vi*). Vanam perturbationem extirpabat, cum auditores suos admonebat, dicens: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere* (*Matth. x*). Horum autem unum abstinendo superamus, alterum patiendocalcamus. Itaque per Gad extirpatur falsa delectatio, per Aser vero vana perturbatio. Isti sunt Gad et Aser, qui excludunt gaudium falsum, et introducunt gaudium verum. Jam, ut æstimo, nulla erit deinceps quæstio, cur hic talis filius Issachar dicatur, si quidem *Isachar merces* interpretatur. Quid enim aliud tot tantisque laboribus quærimus? quid, inquam, aliud quam verum gaudium, tam perseveranti longanimitate exspectamus? Hujus mercedis toties quasi quasdam primitias, et velut arrham quamdam accipimus, quoties ad illud Domini nostri gaudium internum intramus, et ex parte aliqua gustamus.

CAPUT XXXVII.

Comparatio interioris et exterioris dulcedinis.

Hanc autem internæ dulcedinis degustationem Scriptura sacra nunc gustum, nunc ebrietatem vocat, ut quam sit parva, vel magna ostendat, parva quidem ad comparisonem futuræ plenitudinis, magna autem in comparatione cujuslibet mundanæ jucunditatis. Præsens etenim spirituum virorum delectatio futuræ vitæ gaudiis comparata, quantumlibet excrescens invenitur parva, in cujus comparatione tamen omnis exteriorum delectationum suavitas est nulla. O dulcedo miranda, dulcedo tam magna, dulcedo tam parva? Quomodo non magna? quæ mundanam omnem excedis. Quomodo non parva? quæ de illa plenitudine vix stillam modicam decerpis. Modicum quidem de tanto felicitatis pelago mentibus instillas, mentem tamen quam infundis, plene inebrias. Merito tantillum de tanto, gustus quidem dicitur, merito nihilominus quæ mentem a seipsa alienat, ebrietas nominatur. Gustus ergo est, et ebrietas jure dici potest: *Gustate*, inquit Propheta, *et videte quoniam suavis est Dominus* (*Psal. xxxiii*). Et Apostolus Petrus: *Si*

tamen gustatis quoniam dulcis est Dominus (I Petr. II). Et de ebrietate idem Propheta: Visitasti terram, et inebriasti eam (Psal. LXIV). Audi hominem hac ebrietate madentem, et quid circa se agatur omnino ignorantem: Sive in corpore, inquit, sive extra corpus, nescio, Deus scit (I Cor. XII). Quomodo putas inebriatus erat, quomodo mundus ei in oblivionem venerat, qui seipsum nesciebat?

CAPUT XXXVIII.

Quid soleat impedire illud internum gaudium.

Hac atque dulcedine inebriari non merentur, qui adhuc carnalium desideriorum fluctibus agitantur: *Visitasti, inquit, terram, et inebriasti eam (Psal. LXIV). Quid putas est causæ, quod solam terram Dominus dicitur inebriasse, cur non etiam et mare? Sed scimus quia mens, quæ per varia desideria fluctuat, quam adhuc sæcularium curarum procella exagitat, ad illud internum gaudium non admittitur, et illo torrente voluptatis non potatur, quanto minus inebriatur? Scimus quia mare semper fluctuat, terra autem in æternum stat. Sic et cætera elementa semper in motu sunt, et sola terra stante, stare cætera nesciunt. Quid igitur per terram, nisi fixam cordis stabilitatem debemus accipere? debet igitur fluctuationem cordis restringere, et ad unius veri gaudii desiderium cogitationum affectionumque motus colligere, qui se cupit, vel credit illo veræ sobrietatis poculo inebriandum fore. Hæc est illa vere beata terra, mentis videlicet stabilitas tranquilla, quando mens in seipsa tota colligitur, et in uno æternitatis desiderio immobiliter figitur. Hæc est illa terra quam Veritas promittebat, cum dicebat: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram (Matth. V). Hæc est illa terra de qua Psalmista promittens admonebat, et admonens promittebat: Inhabita, inquit, terram, et pascaris in divitiis ejus (Psal. XXXVI). Hæc est illa terra quam iste Issachar, asinus fortis, vidit et concupivit, et in ejus concupiscentias mirabiliter exarsit: Issachar, inquit, asinus fortis habitans inter terminos, vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima, et supposuit humerum suum ad portandum, et factus est tributis serviens (Gen. XLIX). Oportet ergo nos transire de terra ad terram, de terra aliena ad terram propriam, de exilio ad patriam, de gente ad gentem, et de regno ad populum alterum, de terra morientium ad terram viventium, si volumus experiendo nosse verum et internum gaudium. Concupiscamus et nos terram illam quam Issachar iste vidit, et concupivit. Si enim non vidisset, non cognovisset; et si non cognovisset, non concupisset.**

CAPUT XXXIX.

Quomodo interna dulcedo soleat animum et ad fortia roborare, et ad humilia inclinare.

Pro hac terra asinus factus, et fortis effectus, libenter supposuit humerum suum ad portandum, et actus est tributis serviens. Multum sibi subito viluerat, qui se asinum, animal videlicet pene præ

A cæteris vilis reputabat. Multum concupivit terram quam vidit, pro qua ad omnem laborem fortis perduravit. Viderat sane quod ad pulchritudinem terræ illius omnes justitiæ nostræ orant ut pannus mulieris menstruata (Isa. LXIV). Viderat nihilominus quod non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. VIII). In uno ergo sibi vilis, in altero fortis effectus; de uno humiliatus, de altero roboratus, fortitudinis suæ humerum ad omnem laborem libenter inclinavit, et in acquirenda divina gloria non sua, vero Regi dignum tributum persolvit. Vultis autem audire, et alterum simili ratione sibi viluisse, et ad omnem nihilominus laborem convaluisse: *Ut jumentum, inquit, factus apud te (Psal. LXXII). Et alibi: Propter te, inquit, mortificamur tota die (Psal. XLIII). Ecce quam vilis, ecce quam fortis: vilis ut jumentum, fortis ad se mortificandum. Issachar asinus fortis habitans inter terminos, vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. Pene ergo, non plene, hanc morientium terram deseruerat; pene, non plene, illam viventium terram apprehenderat, qui inter terminos habitabat. Quia vilissimis, quia paucissimis hujus vitæ bonis contentus erat, hujus terræ miseræ extrema tenebat. Quia per frequentes mentis excessus perennis vitæ bona prægustabat, illius beatæ terræ initia tangebatur. Issachar asinus fortis, habitans inter terminos, quia hujus vitæ ad bona necessitatem non respuebat, hanc terram penitus non deserebat, quia futuræ vitæ non nisi novissima quædam capere poterat. Illam omnino non apprehendebat, et ideo inter terminos habitabat. Istam tolerabat ad necessitatem, illam concupiscerat ad jucunditatem, et idcirco inter terminos habitabat. Satagebat penitus istam deserere, nec poterat, ambiebat in illam totus intrare, nec valebat. Fecit ergo quod potuit, inter terminos habitavit. Quotidie ad illam nitebatur, quotidie ad istam relabebatur, et in hunc modum inter terminos morabatur. Issachar asinus fortis, habitans inter terminos, vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. Quid ergo mirum quod eam vidit, qui in ejus confinio habitavit? Quid, inquam, mirum quod vidit, quod visam cognovit, quod cognitam concupivit? Et idcirco supposuit humerum suum ad portandum, et factus est tributis serviens. Vidit, inquit, requiem quod esset bona. Requies ergo ibi est, et requies bona. Si enim ibi non esset, ibi eam minime vidisset. Et si bona non esset, propter eam humerum suum ad portandum minime supposuisset: *Mansueti autem, ait Propheta, hæreditabunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis (Psal. XXXVI). Ecce qualis terra. Pax ibi est, requies ibi est. Pax plena, requies bona; pax quieta, quies pacifica. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. In illa labor non est, sed ad illam sine labore perveniri non potest. Propter ipsam laboratur, sed in ipsa non laboratur. Extra hanc terram non invenitur requies vera; nullus penitus labor**

uitur in hac terra. Duo sunt, terra et requies. A contra duo. Duo bona contra duo mala. Duo magna mala, miseria et concupiscentia, peccilicet et culpa. Duo magna bona, tranquillitas et stabilitas. Contra miseriam mentis tranquillitas, et concupiscentiam cordis stabilitas. Nullam molestiam sentire, est bene requiescere. Nullis concupiscentiæ fluctibus agitari, est procul dubio jam in morari. In terra tali, requies talis. Mens, quæ æternum gaudium nondum tota colligitur, quæ æra requies minime experitur. Væ mihi misero, isque hodie vivo vagus et profugus super terram; vagus, sequendo concupiscentiam; profudclinando miseriam. Semper deest quod cupiscam, ubique invenio quod fugiam. Concupiscentia me facit vagum, miseria me efficit prom. Profecto terra mala, terra miseriam, talis in qua taliter vivo: terra miseriam et tenebram, ubi umbra mortis est et nullus ordo. Est ul dubio terra talis non stabilitas cordis, sed lia et insensibilitas mentis: sed, *Spiritus tuus is, Domine, deducet me in terram rectam (I. CXLII)*. Et qualem denique Issachar vidit, et cupivit, eo quod esset ibi requies bona, et ipsa optima. O felicem, qui potuit, vel ad horam, orum omnium oblivisci, et illa interna pace equie (saltem ad modicum) potiri! Felicem hominum, cui datum est dispersiones cordis in m colligere, et in illo veræ felicitatis fonte desium figere. Illud utique bonum, verumtamen optimum. Juxta quod Issachar vidit requiem d esset bona, et terram quod esset optima. C a bonum quidem est longe esse ab omni malo, to tamen melius, imo optimum inhæsisse imo bono. Novit hoc Issachar, et ideo a tali a longius discedere volebat, sed habitans inter ninos in ejus vicinia manebat, cupiens et amas eam raptim quidem et furtim per raros em excessus tangere, sed et de illius terræ fructus frequentius comedere. Est enim, ut nosse estis, fructus terræ illius sublimis, fructus miras, fructus singularis. Hujus siquidem terræ ctibus mens hominis sæpius satiata, et aliatenus impinguata, mirandum subito contra nia pericula fortitudinem accipit, in tantum x ad omnium vitiorum odium convalescit, D parum jam ei sit nullum in seipso pernsensum recipere, nisi studeat ea et in aliis iliter persequi, et forti animadversione percue.

CAPUT XL.

omodo vel quo ordine oritur in nobis odium vitiorum.

Sit ergo mox tam fortis contra omne periculum, am ferox hostis vitiorum omnium. Hinc est st Issachar, Zabulon nascitur, qui *habitaculum rititudinis* interpretatur. Quid enim per Zabulon elligimus, nisi odium vitiorum. Odium bonum, iam ordinatum, odium vitiorum. Hunc procul bio in nobis affectum Propheta ordinare cupiebat m dixit: *Irascimini, et nolite peccare (Psal. IV)*.

Quid est enim irascendo non peccare, et non peccando irasci, nisi homines utiliter non ad oculum amando, eorum vitiis indignari? Hunc habere se filium idem Propheta significabat, cum allas dixit: *Perfecto odio oderam illos (Psal. CXXXVIII)*. Et alibi: *Omnem viam iniquam odio habui (Psal. CXVIII)*. Hic est egregius ille miles Dei, qui bella Domini prællari non cessat, et quem usitato vocabulo Scriptura sacra zelum Domini vel zelum rectitudinis appellat: *Zelus domus tuæ, Domine, comedit me, et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me (Psal. LXVIII)*. Et iterum: *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitii sunt verba tua inimici mei (Psal. CXVIII)*. Et Elias: *Zelo, inquit, zelatus sum propter Dominum (III Reg. XIX)*. Et Phinees bellavit zelum Domini, et accepit sacerdotium æternum (*Num. XXV*). Sed unde istis putas fortitudo tanta, tam mira constantia? Elias solus contra centum quinquaginta prophetas Baal insurrexit, Phinees solus contra castra Madianitarum irrumpens, adulterantes gladio transverberavit. Ecce quantum roboris accipiunt, ecce quam fortes fiunt, qui de illius prædictæ terræ fructibus comedunt, qui se interna suavitate reficiunt. Recte ergo post Issachar, qui *merces* interpretatur, Zabulon, id est *habitaculum fortitudinis* nascitur, quia post degustatam æternæ retributionis dulcedinem, animus contra tentationem argumenta mirabiliter roboratur, sua subito pericula parvipendens, Domini injurias fortiter ulciscitur. Hinc est quod Moyses, ille mitissimus omnium qui morabantur in terra, post quadraginta dierum jejunium, spirituum deliciarum refectus satietate mirifica, in tantum subito zelum contra fabricatores vel cultores idoli exarsit, ut statim adjunctis sibi qui Domini erant, per medium castrorum, de porta ad portam percutiendo transiret, et hominum prævaricatorum tria millia in mortem prosterneret (*Exod. XXXII*). Sic sic post Issachar Zabulon gignitur, quia per internæ dulcedinis degustationem odium vitiorum generatur, et veræ formidinis robur acquiritur. Iste est Zabulon, qui irascendo iram Dei placare consuevit, qui pie sævlendo dum hominum vitia percussit, eis quasi non parcendo melius parcat. Absque dubio nihil sic placet Deo, nihil sic placat Deum, quomodo zelus animorum.

CAPUT XLI.

Quam sit rarum ex vero vitiorum odio, zelum rectitudinis habere.

O quam multi et altas cæterarum virtutum proles ex Dei gratia mente conceperunt, et de se genuerunt, qui hunc filium habere non poterant! Quam multos hodie videmus spiritu pauperes, spe gaudentes, charitate ferventes, multum abstinentes, admodum patientes, ad zelum tamen animarum nimis tepidos, multumque torpentes! Alii, quasi ob custodiam humilitatis, delinquentes increpare non præsumunt; alii, ne charitatem fraternam perturbare videantur, peccantes arguere metuunt. Sic et alii aliis, et aliis adhuc modis, quod zelare pro Do-

mino nolunt, virtutis hoc esse fingunt, vel virtutum esse credunt. Econtra multi, quod absque dubio agunt in spiritu furoris, agere se arbitrantur zelo rectitudinis, et quæ veraciter exsequuntur odio hominum, exercere se putant vel simulant odio vitiorum. Sed, quæso, interrogent qui hujusmodi sunt qui Zabulon jam genuisse se credunt, seipsos; quæso, interrogent utrum in veritate diligant (quos quasi instigante Zabulon) tam acerbe castigant? Forte adhuc quæ sint illæ spirituales deliciae per experientiam scire minime potuerunt, ad quas eos quos arguunt vel flagellant, suis invitare flagellis, vel etiam increpationibus videri volunt. Illi enim pietate, potius quam crudelitate delinquentes, persequi credendi sunt, qui interna illa gaudia, ad quæ eos tot doloribus invitant, per experientiam noverunt. Judam et Issachar, prius quam Zabulon, Liam peperisse legimus; et per Judam charitatem, per Issachar spiritualium gaudiorum experientiam significari jam diximus. Prius Judam et Issachar nasci necesse est, quoniam mens quæ charitatis et internæ suavitatis adhuc expers est, rectitudinis normam in suo zelo minime servare potest. Charitas enim docet quomodo tractare oporteat quos Zabulon castigat. Spiritualium notitia docet quæ sit illa suavitas ad quam invitantur, vel etiam compelluntur, quibus exterius jucunditas (carnalis videlicet voluptas) interdicitur, pro qua sæpe Zabulon urgente, durius arguuntur. Judas itaque docere debet modum, Issachar autem causam correctionis, ut, moderante Juda, fiat in spiritu lenitatis, et Issachar suggerente, fiat nihilominus causa utilitatis. Utilitatem eorum Zabulon quærat, non suam, ut quod delinquentes ferit ad utilitatem sit, non ad vindictam.

CAPUT XLII.

Quod sit officium veri zelatoris.

Debet autem Zabulon non solum delinquentes corripere, sed eos etiam tempore tribulationis contra persequentem defendere, alioquin verus zelus non est, nec Zabulon veraciter dici potest, si paratior est ad feriendum quam ad protegendum. Non enim frustra iste sextus idemque novissimus filiorum Liæ habitaculum fortitudinis dicitur: nam Zabulon, ut superius jam dictum est, *habitaculum fortitudinis* interpretatur. Vide ergo quomodo domus inhabitantes quosque superius protegit, et ab omni parte cingit et tamen nisi fortis et firmiter munita sit, habitaculum fortitudinis non erit. Sic nimium si perfectus zelus, ut Zabulon jure possit dici, imo veraciter esse, debet infirmiores contra aereas potestates doctrina et oratione protegere, et contra mundana pericula undique munire, et in utroque non solum infatigabilis, sed etiam insuperabilis perseverare. Vigilare ergo oportet hinc contra insidias diaboli, illinc contra pressuras mundi. Procul dubio quisquis in utroque fortis, habitaculum est fortitudinis, et digne Zabulon dici mereris. Debet esse Zabulon promptior, imo semper paratior ad mala ferenda quam ad mala inferenda. Et quia habet necesse

A pro culpa quandoque subjectis irasci, amplius utique dolet, cum cogitur eos pro culpa percutere, quam cum cogitur pro eorum defensione punire. Libenter ergo se occurrentibus periculis objicit, et contra sævientium tempestatum procellas se sponte opponit. Alioquin, frustra in littore maris habitat, frustra in statione navium habitationem parat, si contra marina mundanæ pressuræ discrimina trepidat, nisi tempestatibus diu fatigatos, et tandem littoribus ejectos blande excipiat, et benigne foveat.

CAPUT XLIII.

Quod erit zelatoris sit vigilare, non solum contra sævitiam, sed etiam contra fraudulentiam.

Zabulon inquit, in littore maris habitabit, et in statione navium, pertingens usque ad Sidonem (Gen XLIX). Quæ ergo causa est, putas, cur habitet in littore, nisi ut munit extrema terræ, et utpote habitaculum fortitudinis protegat infirmiora membra Ecclesiæ? Illorum ergo se periculis opponit, quos assiduis persecutionum procellis fatigari conspicit. Ut enim naufragantibus semper paratus sit ad ferendum auxilium, manet, ut de eo scriptum est, in statione navium. Diuturnis namque tentationibus oppressos, et quasi quædam naufragia passos, et pene jam fractos scit blanda consolatione fovere, et ad statum securitatis erigere et ad quemdam quasi tranquillitatis portum revocare. In hunc itaque modum Zabulon in littore maris habitabit in statione navium, pertingens usque ad Sidonem. Extendens ergo se latius per littora maris, et huc illucque discurrens, dum undique vigilat circa suorum protectionem, dum ubique se parat contra hostium incursionem, pertingit etiam usque ad Sidonem. Sidon *venatio* interpretatur, per quam recte satis deceptionum fraudulentia intelligitur. Satagit ergo Zabulon iste non solum imbecilles quosque erigere contra furorem persequentium, sed quoslibet etiam simplices eripere de laqueo venantium. Ad Sidonem ergo usque pertingit, quoties versuti hostis insidias detegit, quoties fratrum falsorum fraudulenta consilia deprehendit: *Qualium sermo*, teste Apostolo, *ut cancer serpit* (II Tim. II). Hic est enim ille laqueus venatorum, et quasi quoddam rete spirituum malignorum animas simplices venantium, lingua videlicet adulantium, lingua detrahentium, seminantium inter fratres discordias, concitantium iras, rixas. Pertingit ergo Zabulon usque ad Sidonem, quoties prævenit insidiatorum dolosam machinationem, sive malignorum spirituum, sive perfidorum hominum. Scimus enim fieri hujusmodi venationem animarum, aliquando per occultam suggestionem dæmonum, aliquando per apertam persuasionem hominum. Verumtamen novit utramque Zabulon caute deprehendere, et in cautis detegere. Figit ergo fortitudinis suæ habitaculum e regione maris, in confinio Sidonis ut hinc vigilet contra sævitiam persequentium, illinc contra fraudulentiam insidiantium, et impleatur quod de eo scriptum legitur: Zabulon in littore

bitabit, in statione navium, pertingens A Sidonem.

CAPUT XLIV.

, vel quantum habere perfectum zelum animarum.

qui potest qualis sit hic filius, quanta sit is, cujus officio quisque non solum se intra vitia munit, sed etiam alios a peccati ripere contendit, et quorum non potest in medius mutare, nitur saltem resistere. Nescio si potest homo aliquid a Deo la majus accipere; ignoro an possit hac terim majorem aliquam Deus homini comm ut ejus ministerio perversi homines intuentur, ut de filiis diaboli filii Dei efficiant forte cuiquam magis videbitur esse suscitare? Ergone majus erit suscitare terum morituram, quam animam in æteruram? Ergone majus erit carnem revogaudia mundi, quam animæ restituere æli? Ergone majus est erit restituere carni iscutia iterum peritura, quam animæ bona æterna in æternum mansura? O quanta dignitas talem gratiam a Deo accipere, non decuit cœlestem sponsum uæ dotem aliam donare, quam ut per is gratiam possit multos Deo filios gignefiliis iræ filiisque gehennæ, regni cœlestis ascribere. Merito ergo Zabulon nato ex iater Lia: *Ditavit me Deus dote bona* (Gen. C lesne quale, quantumve sit zelum justitiæ possidere, et vitiorum ex corde gerere, te exercere? Qui talem filium genuit, cum fiducialiter psallit: *Omnem viam iniquam ui* (Psal. cxviii).

CAPUT XLV.

modo, vel unde oriatur ordinatus pudor.

nunquid post has sex virtutum soboles, salitur cuivis sine peccato vivere, ut sallem orum odium, possit sine vitio esse? Quis sumat? Quis hoc in hęc vita vel sperare cum apostolus dicat: *Si dixerimus quia m non habemus nos ipsos seducimus, et in nobis non es?* (I Joan. I.) Quis est, ut ris taceam, qui ipsa saltem peccata igno- possit in hac vita plene deserere, perfecte? Nunquid vel ipsi qui aliorum culpas int se ab omni peccati contagio penitus? Imo eos sæpe per quos Deus aliorum orrigere disponit, ex magnæ pietatis di- ione graviter cardere permittit, ut ex pro- lpa discant quam misericordes in aliorum ione esse debeant. Sed quantum putas unt, cum quali se humilitate deliciunt, in id unde alios corripunt, vel forte in ali- ravius lapsos conspiciunt, qui aliis in statu linis formam præbere debuerunt? Quis ligne pensare sufficiat quanta confusio cor- um tranfigat, cum in sua vita videant quod leat ab ipsis etiam reprehendi, quos pro
PATROL. CXCVI.

culpa eorum reminiscuntur a se sæpe et acerbius corripit et durius castigari? Hinc est quod post Zabulon nascitur Dina, quia nimirum sæpe nimium zelum, interveniente culpa, sequitur verecundia. Nihil enim aliud, intelligimus per Dinam nisi verecundiam, sed ordinatam; solum peccatum erubescere, est bonam, est ordinatam verecundiam habere. Sed qui Zabulon nondum gignere meruit, frustra Dinam se posse gignere credit.

CAPUT XLVI.

Quis, vel qualis sit ordinatus pudor.

Disce prius peccatum odisse, et tunc illud incipies veraciter erubescere. Si veraciter odis, erubescis citius illud. Ille pudor verus esse cognoscitur, quem vitiorum odium præcedit et comitatur. Alioquin, si in peccato deprehenderis et deprehensus pudore confunderis, non te credo erubescere culpam, sed infamiam. Non enim verecundia talis descendit tam ab ipso peccato quam de famæ detrimento. Non est ergo unde glorieris quasi Dinam genueris. Habent utique etiam homines perversi verecundiam, sed utinam bonam, utinam ordinatam! Nam utique si bonam haberent, perversi forsitan non essent. Peccatum etenim si perfecte erubescerent, non tam facile committerent. Qualis putas pudor est erubescere paupertatem, erubescere humilitatem? Illud non pudet eos erubescere ad quod docendum non puduit cœlestem magistrum de cœlo descendere; *Discite a me, inquit, quia mitis sum, et humilis corde* (Matth. xi). At isti econtra magis abominantes quam sectantes humilitatem, multo amplius erubescunt habere sordidam vestem quam sordidam mentem. Quam multi hodie sunt, quos magis puderet in oratione fecisse barbarismum contra regulam Prisciani, quam protulisse mendacium in suo sermone contra regulam Christi. Sed quid hæc de istis loquimur qui sæpe sua etiam crimina jactant, quadoquidem illi etiam qui spirituales videntur, hunc pudorem haut facile superant? Sæpe dum in prædicationis officio proximorum utilitati deserviunt, dum forte contra superbiam disputant, contingit eos sæpe superbire, unde constat eos contra superbiam subtiliter disserere. Et si forte inter loquendum (quod fieri solet) brevem accentum producerent, magis eos fortassis puderet de vitio orationis, quam de vitio elationis. Crede mihi non est credendum hanc esse illam verecundiam quam intelligere debemus per Dinam.

CAPUT XLVII.

Quam sit rarum habere pudorem verum.

Vultis adhuc melius nosse quam sit rarum humanam verecundiam perfecte calcasse, et hanc veram et ordinatam habere quodque est Dinam genuisse? Ecce de carnalibus omitto, cum spiritualibus tantum interim sit mihi sermo. Ecce quisquis es qui te credis jam Dinam genuisse, si cogaris coram multitudine nudo corpore transire, nunquid posses non erubescere? Cogita ergo si tantum confunderis quando immunda cogitatione in mente sordidaris.

Cur te jactes amplius Dinam genuisse et ordinatam verecundia habere, si minus erubescis pudenda cordis quam corporis? Si magis vereris vultum hominum quam conspectum angelorum? Siccine magis est erubescendum quod Deus fecit bene, quam quod tu male fecisti? Certe illas etiam corporis partes (quas prudenda vocamus) Deus fecit; pudenda autem cordis non nisi tu fecisti. Diligenter ergo consideranti, recteque discernenti quam sit rarum, vel quam sit paucorum humanam verecundiam plene vicisse, et solam illam quæ ordinata est possidere, non erit, ut arbitror, unde amplius quis admirari debeat talem prolem tam sero Lia concipiat, vel pariat.

CAPUT XLVIII.

Quid sit proprium pudoris.

Sed ne de nominis ratione tacite præterisse videamur, Dina *judicium istud* interpretatur. Hoc itaque est illud iudicium quo quisque a propria conscientia convenitur, convincitur, condemnatur, et digna confusionis pœna multatur. Si enim sibi conscius non esset, non esset utique unde erubescere deberet. Et confusio quidem si nulla pœna esset, non esset unde eam quisquam tam detestari, vel tantum devitare debuisset. Miro itaque modo mens cujusque de propria conscientia convicta, et condigna confusione dejecta, uno eodemque tempore ipsa contra seipsam dictat sententiam, ipsa de seipsa sumit vindictam. Hoc itaque est illud iudicium in quo unus idemque est ille qui iudicat, et ille qui iudicatur; idem ipse qui condemnat, et idem ipse qui condemnatur; unus idem qui punitur et ipse qui punit. Non ergo sine causa fuit quod hoc tale iudicium Scriptura sacra non sine demonstratione nominare voluit. Istud enim demonstrationem semper significat, et quid aliud hæc abjectio quam animum audientis in admirationem excitat? Verum iudicium mirabile dignumque admiratione, digneque pronuntiandum cum demonstratione, in quo quidem iudicio quanto quisque seipsum ardentius diligit, tanto in seipsum acrius sævit; et quo parci sibi vehementius cupit, tanto minus ipse sibi parcat; quia quo amplius suam confusionem formidat, eo acerbius suam quemque confusio vexat. Sed hoc fortassis cuiquam mirandum videtur si hæc inter alias virtutes digne annumeratur, cur per femineum, et non potius per virilem sexum exprimitur? Sed scimus omnes quia in feminis quam in viris, quamvis sit forma pulchritudinis major, est tamen ad opera virtutum constantia fortitudinis minor. Quis nesciat verecundia quantumlibet honesta cordis robor quantum emolliat, et quam sæpe fortia opera præpediat, dum animus hominis ultra modum confundi devitat? Est itaque Dina non vir sed femina, non filius sed filia.

CAPUT XLIX.

De utilitate et venustate verecundiæ.

Et forte non sine causa fuit quod, post natum Zabulon, Deus Liæ non filium, sed filiam donare

A decrevit, quæ fractris audaciam blande miti et furentis animos blanditiis deliniret. Habet ut ex prædictis apparet, Zabulon impetus vultus et ingentes gerit animos. Sed sciunt, ut convenimus, feminæ quam viri tumentes a blandius alloqui, et iratis dulcius blandiri. ergo opportunum videtur quod post Zabulon nascitur, ut ex sororis lenitate fratris temperetur. Multum enim per omnem mæculæ zelantis animi impetum temperat, cum inveniunt quis unde erubescat. Hæc utique est ratio, ni fallor, cur post Zabulon Dina nascitur ejus modestia fratris sui impetus moderetur quia Dina nil utile, nil magnificum molitum in populo Israel facere non meretur.

B etiam sæpe, ut dictum est, dum plus justo cedere di metuit, ad fortia et virilia non solum non valet, sed ea etiam præpedire consuevit quamvis prævicta sit (utpote femina) ad fortitudinis invenitur, tamen provida et circumspecta ad custodiam honestatis; et quamvis sciat placere per fortitudinem, novit tamen reverentia per formæ pulchritudinem. Est enim Dina mirandæ pulchritudinis et formæ singularis quæ intuentium oculos in sui admirationem trahat, et admirantium animos cito sua dilectione alliciat. Quis enim ignorat quomodo modestiæ verecundiæ homines omnibus et commendat reddat, et amabiles efficiat? Unde namque quod verecundos homines fere semper carius amplectimur, nisi quod, in eis dum modestiæ modestiæque gratiam miramur, Dinæ quodammodo pulchritudine alliciat et pulchritudinis suæ magnitudine in ejus rem captivamur? O quam singularis Dinæ pulchritudo! quam celebris hujus dilationis pulchritudinem pene nemo non minus cuius dilectione pene nemo non delectatur. Ius rei Sichem filius ille Emor testis sit, qui tam ardenti amore inhæsit, ut mallet omnes res suos absque mora circumcidere quam non habere.

CAPUT L.

Quomodo verecunda mens modestiæ metas transgreditur, cum per superbiam et vanam gloriam corrumpitur.

D O quam multi usque hodie sunt qui, quod prætere facere voluerunt, sæpe pro amore Dinæ effici differunt, et pudendorum superflua, quæ præ amputare debuerant, orta confusionis occasum pro evitando verecundiæ detrimento amputare tardant, et malunt in amputandis vitæ suæ sibi circumcissionis molestiam subire, quam indentes videri, et sine verecundia esse! Sed quis Sichem, vel quis pater ejus? Vel quid sibi vult hujusmodi nomina Sichem, quod interpretatur *merus* vel *labor*, et Emor quod sonat *asinus*? eorum facto consulimus, qui sint citius inveniri. Quid enim sunt qui solent non tam pro Deo quam pro Dina, non tam pro conscientia quam pro pudenda sua circumcidere: qui, inquam

uam amor propriæ excellentiæ et amor
 orriæ. Talis filius de tali patre, de amore
 excellentiæ amor vanæ gloriæ. Attende
 go hunc Emor, quam sit stultus; et inve-
 um recte nuncupetur asinus. Videamus ergo
 tollitur, unde gloriatur. Si de eo quod non
 ed habere se credit, hac, quæso, stultitia
 utius excogitari potest? Si autem habet,
 quid ei Apostolus dicat: *Quid habes quod
 episti? Si autem accepisti, quid gloriaris
 in acceperis?* (I Cor. iv.) Et quidem acce-
 on accipientis, sed veraciter est gloria dan-
 l enim habet homo proprium nisi pecca-
 t quale erit gloriari de malo proprio, sive
 aliene? Talis itaque gloriator, quam vere
 us, tam recte appellatur et asinus. Sed et
 chem humerus vel labor dicitur, ad idem
 e videtur, Humeris enim onera portamus,
 gendo utique laboramus. Supponit itaque
 humerum suum ad portandum, et libenter
 ; sed ad solum nomen sibi faciendum. Re-
 s modo quod de Issachar legimus: *Issa-
 quit, asinus fortis vidit requiem quod es-
 t, et terram quod esset optima, et suppo-
 nerum suum ad portandum* (Gen. xlix). Ibi
 r asinum se reputat, et humerum suum ad
 lum inclinat. Hic Emor asinus dicitur, et
 laboriosum humerum habere demonstra-
 letis quia quidquid agitur pro lætitia vera,
 exercetur pro lætitia vana. Issachar laborat
 quæ quam vidit. Sichem pro laudis vanitate
 concupiscit. Recte tamen non laboriosus,
 or appellatur, quia per suum laborem ad
 requiem non perducitur. Quod autem recte
 dicatur, testatur labor hypocritarum, qui
 laborant pro adipiscendo vano favore ho-
 i.

CAPUT LI.

*Quomodo verecunda mens ab intentionis suæ re-
 ctitudine dejicitur.*

itaque est ille Sichem qui egredienti Dinæ
 it, oppressamque corrumpit. Integritatem
 quam intus fortassis conservare potuit,
 a amittit. Nam quoniam verecundiæ venu-
 b omnibus fere commendatur, laudatur,
 r, Dinam egredientem et intima sua dese-
 i, et quæ eam humiliare consueverat infir-
 i suæ memoriam cito obliviscentem, subito
 um laudes excipiunt, et eam, dum favori-
 mulcent, corrumpunt. Dum enim in oblata
 delectatur, quid aliud quam per Sichem
 em videlicet vanæ gloriæ) corrumpitur?
 itamen tunc Dina corruptionis suæ damna-
 tia quadam potius quam voluntate patitur,
 landienti pravæ delectationi quantum po-
 luctatur. Toties enim Sichem quasi nolen-
 pprimis, quoties mentem corruptionis suæ
 sionem erubescens, et idcirco fortiter re-
 tem, etiam invitam usque ad turpem de-
 onem trahit. Sed quid putas causæ acci-
 uæ eam sua intima deserere, et ad exte-

A riora vagari compulit, nisi quod sæpe dum infir-
 ma nostra nimis erubescimus, unde forte alii eas-
 dem infirmitates in se sentiant, mirari incipimus,
 et videtur nobis quoddam solatii genus invenisse,
 si deprehendamus nos in nostra saltem dejectione
 vel socios habere? Inde fit ut incipiamus aliorum
 studia curiosius quærere, nunc vultum, nunc
 gesium, totiusque corporis habitum frequenter
 circumspicere, eorum occulta ex aliorum relatu
 libenter addiscere. Dum igitur Dina in aliis anima-
 rum statum ex signis exterioribus deprehendere
 nititur, quid aliud quam sua deserens ad videndas
 mulieres foras egreditur, forisque vagatur? Dum
 ergo Dina mulierum formas curiose circumspicit,
 alias multum, alias minus pulchras nimirum in-
 venit. Et dum secum tacita sæpe comparat,
 quam multas pulchritudinis suæ magnitudine
 longe antecedit, quid mirum si appetitus eam
 vanæ gloriæ vehementius pulsatur? Cujus im-
 petum dum resistendo repellere non sufficit,
 quid aliud quam viribus Sichem vieta succum-
 bit?

CAPUT LII.

*Quomodo sub uno eodemque tempore unde una
 corrumpitur, inde aliæ virtutes quandoque nu-
 triuntur.*

Notandum sane quod uno eodemque tempore
 et Dina corrumpitur, et ejus in suis pecoribus
 pascendis fratres occupantur. Mens etenim quæ
 charitate cæterisque virtutibus pollet, sicut de
 suis malis dolere, sic et de proximorum bonis
 gaudere solet. Dum igitur proximorum vitam
 lustrando eorum bona considerat, suaque cum
 illorum bonis comparat, sicut non potest suis
 sæpe favoribus non favere, sic et de aliorum eam
 bonis congratulari erit necesse. Mens utique pia
 dum aliorum profectum, aliorum defectum, horum
 infirmitatem, illorum perfectionem diligentius in-
 tuetur, variis nimirum, nunc his, nunc illis vicis-
 sim affectibus tangitur. Incipit ergo pro aliis ti-
 mere, pro aliis dolere, de his bona, de illis meliora
 sperare. Videt in aliis quæ diligat pro quibus et
 gaudeat invenit, et in quibusdam quæ juste ab-
 horreat, pro quibus et juste dolere debeat. In hunc
 itaque modum dum affectus boni simplicibus co-
 gitationibus alludunt, quæ ex inspecta et sibi com-
 placita proximorum disciplina hinc inde occurrunt,
 quid aliud fratres Dinæ, filii Liæ, quam peccora sua
 pascunt? Videsne quomodo uno eodemque tempore
 aliud verus amor proximi, atque aliud operatur
 vanus amor sui? Verus amor proximi pascendis
 pecoribus fratrum pascua præstat, vanus amor
 sui corruptionis Dinæ occasionem administrat.
 Quod autem res patrem don latet, etiam priusquam
 ad fratres sermo perveniret, quid aliud nobis insi-
 nuat, nisi quod corruptelæ notitia animum prius
 per cogitationem quam per affectum pulsatur? Sed
 cum res diutius in corde versatur, sæpius per cogi-
 tationem replicatur, quandoque usque ad intima
 cordis penetrat, cordisque affectum transverberat.
 Cum igitur rei sollicitudine animum afficitur, vari-

isque affectibus vicissim tangitur, jam usque ad A filios Liæ, fratres autem Dinæ sermo pervenisse non dubitatur.

CAPUT LIII.

Cum quanta instantia, vel cautela corrigenda sit intentio depravata.

Sed quomodo putas insaniunt, cum sororis suæ corruptionem jam ignorare, vel saltem dissimulare ulterius non possunt? Quid enim de eis ait Scriptura, nisi quod irati sunt vade; et iterum quod essent scævientes ob stuprum sororis suæ? (Gen. xxxiv.) Docet utique nos hæc fratrum ira, vel potius insania, quantum sibi debeat quisque irasci, qualiter indignari, quomodo seipsum arguere, B quam acriter increpare, cum se agnoscit conscientiam suam inani gloriatione fœdasse. Debet ergo, quicumque est, ad sanandum mentis tumorem infirmitates suas ante oculos ponere, et culpas suas, sine quibus nemo hanc vitam transigit, ad memoriam revocare, quam inhonesta sæpe in opere, quam indigna in ore, quam immunda versetur in cogitatione diligenter attendere, ut inde manifeste colligat quam multa in suis moribus invenire queat quæ jure debeant amputari, si vere vult, et non impudenter gloriari. Cum igitur hujusmodi conditionis retractatio mente revolvitur, quid aliud quam cum filio Emor circumcisionis pactum statuitur. Nam quid est aliud dicere: Morum tuorum pudenda abscinde, quam masculorum tuorum præputia circumcide? Et quid est dicere: Alioquin C non poteris non impudenter gloriari, quam alioquin non poteris Dinæ copulari? Si enim Sichem gloriatio, si digna verecundia, quid aliud erit gloriatio impudens, gloriatio sine verecundia, quam Sichem sine Dina? Recte autem inveteratæ consuetudines quæ difficile superantur, per masculinum sexum designantur. Isti sunt mares quos fratres Dinæ circumcidi voluerunt; teste tamen Scriptura hanc circumcisionis conditionem Sichem in dolo proposuerunt. Ecce, ut facile advertere possimus, nullo modo marito tali sororem suam dare disponebant, et quamvis propositæ conditionis conventionem explere potuisset, nullatenus tamen eum tali matrimonio dignum judicabant. Et quidem etiam si possemus omnia inhonesta nostra de nostra penitus vita amputare, et ab omnibus omnino mundari, nihilominus tamen deberemus non de nostris meritis, sed tantum in Domino gloriari. Et idcirco fortassis fratres Dinæ dura ei proponebant, ut eum de sororis suæ copula omnino desperarent. Sed paratior est Sichem quælibet, vel quamlibet aspera tolerare quam adamatæ Dinæ divortia sustinere. Et fit quidem sæpe quod et superius prælocuti sumus, ut ea quæ ab animo extorquere non potuimus, quando pro Deo illa facere disponebamus, eadem nobis ipsa sit facile perficere, cum pro eis timeamus incurrere detrimenta verecundiæ.

CAPUT LIV.

Quomodo, vel quam caute oporteat intentionem mutare, et morum honesta non deserere.

Quid ad ista dicemus? An forte melius erit tacite gemere quam aliquid respondere, qui ista negare non possumus? Illud sane dixerim quod digne fratribus merito displicuit, merito eos placare non potuit circumcisio, quæ non tam pro Deo quam pro Dina, non tam pro institutione divina quam pro verecundia humana fuit facta. Malum tamen in eis fuit justæ severitatis modum excedere, et in ulciscenda injuria æquitatis mensuram minime servasse. Merito ergo Jacob inconsultam eorum audaciam redarguit, severitatemque tam indiscretam juste reprehendit. O quanto satius erat viros quamvis non tam pro Deo quam pro Dina circumcisos ad verum Dei cultum paulatim perducere, quam inopinata et repentina morte percutere! Hinc itaque colligat, hinc diligenter attendat quomodo quisque debeat circumcisionis suis parcere, quos tamen se meminit non propter Deum circumcidisse. Qui sunt istiusmodi circumcisi, nisi mores non bona intentione correcti? Nec tamen in talibus debemus morum honesta destruere, sed intentionem mutare. Errant ergo, utique errant qui abjiciunt opera bona, quamvis forte inchoata sint intentione mala. Erratum ergo suorum ultores hujusmodi quid aliud faciunt, quam super circumcisos cum Simeon et Levi irruentes violenter occidunt?

CAPUT LV.

Qua maxime consideratione debeamus intentionis depravationem castigare.

Opere pretium est illud etiam diligenter attendere quoniam modo tam pauci tantam potuerunt stragam efficere. Sed nimirum adjuvit eos electa opportunitas temporis, quando ipsos circumcisos, et ab ipsis occidendos oppresserat acerbitas doloris. Ad hoc electus est circumcisionis dies ille tertius, in quo teste Scriptura, dolor solet esse gravissimus. Sed qui sunt isti dies, vel cur tantum dicuntur esse tres? Si per noctem ignorantia, recte per diem intelligitur notitia. Primus itaque dies est cognitio eorum quæ sunt extra nos, secundus dies, cognitio eorum quæ sunt intra nos; dies tertius, cognitio eorum quæ sunt supra nos. Extra nos corporalia, intra nos spiritualia, supra nos divina. Eorum itaque qui se circumcidunt, verumtamen non propter Deum hoc faciunt, prima consideratio esse debet, vel potius esse solet, cum diligenter attendunt quid asperitatis extrinsecus pertulerunt. Secunda consideratio esse debet quid intus acquisierunt per tot cruciatus corporis, imo quantum intus veraciter perdidērunt per nævum sinistræ intentionis. Tertia consideratio erit quid retributionis de Deo exspectare debeant, quem simulatæ servitutis obsequio non tam placasse quam exasperasse non dubitant. Primo itaque die considerationis primæ recurrit ad memoriam amputata licentia amatæ consuetudinis, et absque dubio dolor effici-

dolor utique gravis; quia non relinquitur dolore quod possidebatur cum amore. Secundo die considerationis secunde invenit se animum per detrimenta corporis pervenisse ad damna, et fit utique dolor quanto justior, tanto acris et gravior. Tertio die considerationis apprehendit se gravia pertulisse de se propria, sed graviora expectare debere a sententia divina. Hic est ille dies tertius in testante Scriptura, dolor solet esse gravis. Quantus enim putas dolor mentem transrat cum diligenter considerat malum quod lit, malum quod commisit, malum quod eruit, malum quod pertulit exterius in corpore; malum quod contraxit intrinsecus a tu criminis, malum quod promeruit divi in conspectu Creatoris. Profecto non solum er, sed etiam gravissime doluit quisquis ter circumcisorum ad hanc diem pervenire

CAPUT LVI.

Mens in omni corruptione sua debeat et patienter dolere, et de sua correctione non desperare. et tamen mens sui criminis conscia et de sua utilitate et confusa, et patienter dolere et de sua correctione non desperare. Oportet eam sanet et de corruptione et sperare nihilominus de correctione, ut per moderatum dolorem afflicta, et sui fiduciam erecta, et satisfaciatur de praeterito provideat de futuro. Superius autem jam us quomodo dolorem et spem per Simeon et Levi intelligere debemus. Isti sunt duo fratres Simeon et Levi injuriarum suarum sibi savi, sed utinam quam fortes, tam forent creti! Ad Simeon pertinet satisfacere de eo malefactum est, ad Levi pertinet animum e ad id quod id posterum providendum est. O doles de corruptione, desperes autem de correctione, est tibi Simeon, sed solus. Si negligis satisfactione praeteriti, speres tamen te cautela, est ibi Levi, sed solus. Ad tantum ergo non necesse est ut uterque conveniat, et uterque operi opem ferat.

CAPUT LVII.

Quomodo, vel quam caute per exprobrationem peccati vel per exactionem debiti, debeat corripitur mens flagellari.

considerandum est iterum quod saepe in eo fortiter agunt, modum justitiae libraminis exequod quod facile convincimus ex hoc eorum quod inter manus habemus. Arreptis enim; confederatos sibi societatis pacto violenter int, et pro unius pudicitia violata, tot virorum libitatem stragem fecerunt. Gladius Simeonis oratio, gladius Levi est exactio. Solet enim a corrupte menti exprobrare vehementer a quod fecit, Levi vero solet vehementer exionum quod fieri oportui. Quid igitur aliud; his gladiis pugnare, quam exprobrationis ctionis stimulis mentem flagellare? His sti- quorumdam mens vehementer accensa, saepe

A inconsolabiliter plangit ea etiam quae nullo modo potest evitare. His stimulis exagitata ea etiam saepe inchoare praesumit, quae nullatenus valet consummare. Hinc illa quorundam immoderata tristitia; hinc illa etiam indiscreta abstinentia, quae non solum vires corporis, verum etiam evacuant virtutem mentis. Quosdam etenim, saeviente Simeone, vidimus tam irrationabili tristitia absorberi, ut nullus possent aliquatenus consolatione relevari. Alios cognovimus per immoderatam abstinentiam tam graviter corruiisse, ut nulla postmodum deliciarum copia, nulla coquorum diligentia posset eis satisfacere. Ecce bellatores iste (Simeon loquor et Levi) quomodo pugnant, qualiter se vindicant. Quid est enim aliud eos, arreptis gladiis, Dinæ amatores interficere, quam exprobratione inevitabilium vel exactione impossibilium eo usque non solum vires corporis, verum etiam vigorem mentis attenuare, ut pro humana saltem verecundia non possit semen a suis excessibus temperare? Unde eis recte per Jacob dicitur: *Simeon, et Levi fratres vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu eorum non sit gloria mea* (Gen. XLIX). O quales bellatores, qui dum fortiter egisse videri volunt, pacis suae socios tam crudeliter quam violenter occidunt! Vasa iniquitatis bellantia, sed in concilium eorum non veniat anima mea. O viros inconsultos, qui dum hic praesumunt quod efficere non possunt, illud etiam amittunt quod efficere potuerunt! In consilium ergo eorum non veniat anima mea, et in cœtu eorum non sit gloria mea. Non est bona gloriatio ambulare in magnis, et in mirabilibus super se, quo possit quasi de sua gloriari virtute. Non est, inquam, hujusmodi bona gloriatio. In cœtu ergo eorum non sit gloria mea: *Quia, inquit in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum* (ibid).

CAPUT LVIII.

Quomodo per nimiam afflictionem mens quandoque usque ad impudentiam effrenatur.

Quid per virum nisi virgo mentis? quid per murum nisi disciplina intelligitur corporis? Vir itaque ille amator Dinæ tunc veraciter occiditur, quando per afflictionem nimiam vigorem mentis exhausto, usque ad apertam impudentiam animus effrenatur. Tunc amator Dinæ absque dubio gladio perit, quanto per afflictionis nimietatem virgor mentis eo usque deficit, ut a suis, ut dictum est, excessibus pro humana saltem verecundia se temperare non possit. Tunc murus destruitur, quando per immoderatam abstinentiam rigor prioris disciplinae penitus dissipatur. Sed hoc est in hujusmodi bellatoribus praeter omnibus admirabile, imo supra omnia detestabile, quod nullius unquam quamlibet prudentis viri consilio acquiescunt, imo nec proprie saltem experientiae cedunt, nec tunc quidem cum jam incipiunt et corpore deficere, et corde tabescere. Quorum pertinacia maledictionis jaculo percutitur, cum ad illos per Jacob dicitur: *Malecdictus furor eorum, quia pertinax, et in-*

dignatio eorum, quia dura (Gen. XLIX). Mirabilis A pertinacia, sed non minor insania, ab impetu cursus sui, a devio erroris sui, non nisi solo impossibilitatis freno posse retineri. Ecce quomodo præliari norunt vasa iniquitatis bellantia, ecce quanta faciunt, ecce quanta fiunt pro Dina. Pro Dina masculi circumciduntur, pro Dina circumcisi perimuntur. Totum hoc fit pro Dina, totum pro humana verecundia.

CAPUT LIX.

Quod nec ordinata verecundia sit bona, nisi sit et moderata.

Sed miraris forte cum humanam verecundiam superius reprobaverimus, cur eam modo ad Dinam pertinere doceamus, eum per Dinam solam ordinatam verecundiam intelligere debeamus. Sed aliud est homines erubescere propter Deum, et aliud eosdem erubescere propter seipsos: *Sic luceat, lux vestra, dicit Scriptura, ut videant opera vestra bona, et glorificetur Pater vester qui in cælis est (Matth. v).* Bonum est ergo erubescere infamiam, non tam ad nostram quam ad gloriam divinam. Et hoc est forte Dinam exire, hominum infamiam propter Deum erubescere. Nam tunc procul dubio Dina intus invenitur quando de occultis etiam suis coram Deo conscientia nostra confunditur. Homines itaque propter Deum erubescere, est bonam verecundiam habere, et qualem non dubitamus ad Dinam pertinere. Verecundia itaque et ordinata est, et juxta aliquid recte humana dici potest. Revera tamen hujusmodi bona est, si non sit nimia. Certè si Dina adhuc parvula esset, vel intra thalami sui secreta seipsam cohiberet corruptionis maculam non incurrisset, et tantorum malorum causa non exstisset.

CAPUT LX.

De principalium affectuum numero, et ordinandi modo compendiosa recapitulatio.

Hæc est Dina quæ post Issachar et Zabulon nascitur, quia post degustatum internæ dulcedinis gaudium, et post verum vitiorum odium, quanto verius tanto vehementius quisque de sua infirmitate confunditur. Per Issachar etenim intelligimus gaudium conscientie, per Zabulon odium malitie, per Dinam venustatem verecundie: et sunt quidem hi novissimi tres liberorum Lia. Quos si cum quatuor superioribus annumeramus, septem esse absque dubio invenimus. Principales enim affectus septem esse longe superius jam diximus: quos cum in nobis ordinamus in numerum virtutum redigimus. Primo itaque ordinatur timor, deinde dolor, post hos spes et amor. Post hos quatuor ordinantur lætitia et ira; novissime autem omnium verecundia. Itaque nihil aliud est Jacob hujusmodi liberos ex Lia genuisse, quam animum affectionis suæ motus ordinando dignam virtutum sobolem de seipso procreasse. Per Ruben igitur primogenitum Jacob intelligimus ordinatum timorem, per Simeonem ordinatum dolorem, per Levi et Judam ordinatam spem et ordinatum amorem. Per Issachar autem intelligitur ordinata lætitia, per

Zabulon ordinata ira, per Dinam ordinata verecundia.

CAPUT LXI

Quod affectus ordinati veraciter sunt boni, si et moderati.

Sciendum autem quod affectus isti tunc veraciter creduntur boni, quando sunt non solum ordinati, sed etiam moderati. Sæpe namque cum cretionis moderamen excedunt, virtutis non amittunt. Sed hoc fortassis melius per exemplum ostendemus, si de ipso fratrum primogenito exempla sumamus. Certè si timor immoderatus periculus non esset, Jacob ad Ruben loquens mirum dixisset: *Effusus es sicut aqua; non crescas, ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum (Gen. XLIX).* Si per Ruben debemus ordinatum timorem intelligere, cur, quæso, jubet eum Jacob non crescere, nisi quia malum est in quolibet nato timore modum æquitatis excedere?

CAPUT LXII.

Quibus modis timor mensuram æquitatis transgreditur.

Duobus autem modis hic filius æquitatis mensuram sæpe supergreditur, aut quia circa unum quid minus extenditur, aut quia ad innumerabilia etiam inutilia passim dilatatur. Quis neget quidam post proditoris scelus jure timere debuisse? Sed illud in eo quis non videat supra omnia mirabile fuisse, quod, dum in suo timore modum servare noluit vel nescivit, semetipsum dando rando malum quod corrigere potuit, debiliiori exitu quam exordio cumulavit? Sed timoris nimietas quæ se pacem ad multum rerum effundit facilius decipit: perfectis etiam viris quandoque subrepat. Quis namque præterquam quamlibet perfectus dum subjectis suis necessaria providet, ita solitudinis suæ temperet, ut pro adversis rerum casibus nunquam plus justo formidet? Pertinet autem a Ruben tantum timor hujusmodi, cum surgit quidem non ex amore mundi, sed de dilectione propter Deum. Sed quis enumerare sufficiat omnes anticipatorum commodorum casus hinc indeque surgentis pro quibus eum trepidare cogit et si sua, suorum saltem infirmitas subjectorum? Et quis non videat quam sit difficile, imo cum pene impossibile justæ formidinis metas quam excedere? Inde fit sæpe ut quanto quis timidior, tanto inveniatur et sollicitior; et quod quisque novit perspicacius circumstantium colorum casus anticipiter prospicere, tanto comatidior sollicitudinis suæ habenas multipliciter relaxare. De quod et illud convenienter intelligitur quod a Ruben per Jacob dicitur: *Effusus es sicut aqua, non crescas (Gen. XLIX).* Solet per aquam quandoque carnis prudentia, per vinum intelligi sæpe specialis intelligentia. Hæc aqua cuique tunc in vinum veraciter quando aspirante Deo, per exterioris scientie lam ad invisibilium intelligentiam sublevatur, quando invisibilia Dei a creatura mundi per ea

unt intellecta conspiciuntur (*Rom. 1*). Hujus-
cuique aqua eo amplius abundat, quo ejus
is in exteriorum scientia copiosius se dilatat.
tigue aqua quanto uberius excrescit, dum
caute circumspicit, tanto procul dubio for-
sæ sollicitudinis silvam densiorem gignit, et
expandit, unde recte hic dicitur: *Effusus es
qua, non crescas*. Cavendum itaque summo-
st, cum mundanæ scientiæ aqua abundat,
multiplicis sollicitudinis timor ultra mensuram
cat.

CAPUT LXIII.

*am impudentem evagationem nimius timor
mentem prostituit.*

e cum Ruben adhuc parvulus esset, et annos
es ageret, patris sui cubile incestare non
mpsit, vel quia non potuit, vel quia minime
fuit. Adultus tamen in tantam, ut de ipso
; prorupit audaciam ut patris sui corrup-
concupinam, Balam videlicet Rachelis an-
. Sed si per Balam imaginatio intelligitur,
ædo putamus hujusmodi ancilla corrumpi-
æd quæ est Balæ corruptio, nisi cogitationis,
aginationis inordinata et impudens evaga-
i tantum enim quandoque timor superfluum
ationem, non dicam corrumpit, sed pros-
it in tempore quidem orationis a suis se for-
mibus temperare vix, aut omnino non pos-
im enim præ nimia sollicitudine inter oran-
tiam sæpe mundanorum negotiorum phan-
mens per imaginationem recipit quid aliud
quam ad fornicationes Ruben sinum suum
dit? Cogita nunc ergo quam sit ineptum, ut
pore quo debes pro æternis malis removen-
omino supplicare, incipias temporalia tan-
ericula præ oculis habere, et illa sola corde
ere, illorum propter quæ veneras oblivisci,
orum oblivisci debueras sola reminisci. Hinc
od mens sæpe, quæ prius solebat per ima-
onem sola tibi futurorum bona vel mala
hora antepone, postmodum per super-
timorem subacta non possit vel ad modi-
urarum sæcularium incursus a cordis se-
io excludere. Quia igitur sæpe imaginatio
uperfluum timorem ad tam imprudentem
tionum evagationem deducitur, recte ad Ru-
ater suus de corruptione Balæ ei imprope-
loquitur. *Effusus es sicut aqua, non crescas.
scendisti cubile patris tui, et musculati strai-
ius.*

CAPUT LXIV.

*vel efficacia timoris sine quo nec mala dese-
rimus, nec bona inchoamus.*

ut de hoc affectu aliquid loquamur apertius,
em præ cæteris sive ad bonum, sive ad malum
iam habere videtur. Siquidem ab illo frequen-
uo mens rectitudinis statu dejicitur, sed quo-
modo dejecta sine illo nunquam reparatur.
nim de quovis peccato quamlibet parvo sine
; liberatur? Sine timore mala nostra num-
deserimus; sine timore bona operari, nec sal-

tem inchoamus. Nonne de eo hoc illa verba Jacob
manifeste loquuntur, si recte intelligantur ubi di-
citur: *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo
mea, principium doloris mei, primus in donis,
major imperio* (*Gen. XLIX*). Ubi et illud sequitur, de
quo aliqua jam diximus: *Effusus es sicut aqua,
non crescas*. Quomodo autem iste Ruben sit primo-
genitus, vel quomodo sit Principium doloris ex
superius jam dictis satis, ut arbitror, manifestum
est; quomodo autem sit ejus fortitudo, et cætera
quæ de eo dicuntur, facile ostende potest: *Tu,*
inquit, *fortitudo mea*. Quis enim in illo unquam
prælio victor exstitit, ubi spiritus adversus car-
nem, caro adversus spiritum concupiscit? Quis,
inquam, tam numerosum concupiscentiarum sua-
rum exercitum debellavit, si sinè timore pugnavit?
Recte ergo primogenitus, quia timore Domini
omne bonum inchoatur, recte fortitudo dicitur,
quia per timorem Domini cor contra concupiscen-
tias suas roboratur, recte principium doloris sui,
quia timorem Domini utilis dolor comitatur.
Ut enim animi dolor cuique suus sit, et sibi
utilis existat, necesse est ut cum timor Domini
præcedat.

CAPUT LXV.

*De principalitate timoris, et aliis affectibus qui
quibus principentur.*

Primus, inquit, in donis, major imperio. Inter
omnia Dei dona quæ ad salutem hominis spectare
videntur primum et principale donum bona volun-
tas esse cognoscitur, per quam in nobis divinæ
similitudinis imago reparatur. Quidquid homo
agat, bonum esse non potest, nisi ex bona volun-
tate procedat. Quidquid ex bona voluntate fit,
malum esse non poterit. Sine bona voluntate om-
nino perire non potes. O donum mirabile! o do-
num singulare! Hoc est illud primum, vel princi-
pale donum quod primogenito Ruben tribuitur,
quia absque dubio per timorem Domini voluntas
mala in bonam commutatur. Cur itaque primus
in donis non sit qui primum et principale donum
accipit? Primum quia a bona voluntate bonum
omne inchoatur: principale, quia bona voluntate
hominibus utilius nihil datur. *Primus in donis,
major imperio.* Quis hunc Ruben præ cæteris im-
perio majorem esse neget, qui cæteris omnibus
fratribus suis persæpe etiam imperare solet? Ante
ejus conspectum Levi cedit, quia superveniente
timore spes cadit, ad ejus imperium sæpe Judas
secedit. Zabulon accedit quia, cogente timore, sæpe
charitas refrigescit, odium exurgit. Ad nutum ip-
sius Issachar egreditur, et Simeon ingrediatur, quia
subintrante timore, sæpe et gaudium excluditur,
et dolor admittitur. Vidimus quomodo Ruben quan-
doque fratribus suis etiam imperare consuevit,
videamus quomodo imperium suum præ cæteris
latius extendit. Certe alia sunt quæ amamus, alia
sunt quæ odio habemus, sed pro utrisque timere
solemus, dum sæpe ista amittere, illa formidamus
incurrere. Dividunt itaque Judas, et Zabulon inter

se regnum, sed Ruben se extendit ad totum, quia A verus amor ad sola bona, verum odium ad sola mala, timor se effundit ad hoc, et ad illa. Zabulon in par is suæ partem fratrem suum admittit Simeonem. Pro adversis siquidem dolemus, sed non pro omnibus, quia non omnia sustinemus. Levi quam Judas imperio est minor, multo tamen quam Issachar imperio est major. Plura enim sunt quæ debemus diligere, quam quæ audeamus sperare. Sed constat nihilominus copiosorem esse materiam sperandi quam gaudendi, quia habita de quibus gaudemus pauca sunt ad ea quæ habenda speramus. Judas itaque et Zabulon imperii sui magnitudine cæteros fratres vincunt, verumtamen ad mensuram Ruben extendere se minime possunt. Omnes itaque Ruben antecedit, qui cæteros primus longe post se relinquit. Omnia enim quæ constat homines amare, sperare, odisse, pro quibus dolere, vel gaudere solent, multiplicis timoris causas ex se gignere valent. Sæpe etenim circa una rem quam diligimus, plures timendi causas invenimus. Quot modis siquidem perdi potest, tot timoris occasiones dare potest. Multum itaque regnum suum Ruben iste dilatat, sed vires ei administrat, non solum multiplicitas occultorum, sed etiam mutabilitas apparentium. De quo enim securus esse possum, qui nil habeo quod perdere non possum? Quando hic scientiæ certitudinem pertingo, qui innumerabiliter plura nescio quam scio? Quia igitur timor cæteris affectibus latius diffunditur, recte Ruben fratrum comparatione imperio major esse perhibetur. Et ne crescat a patre suo prohibetur, sed eo videlicet tempore quo sicus aqua diffusus erat, quando jam patris cubile ascenderat, stratumque ejus jam maculaverat Ruben, inquit, *primogenitus meus, tu fortitudo mea, principium doloris mei, primus in donis, major imperio, effusus es sicut aqua, non cresces, quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum ejus*. Ecce Ruben quantum malum præsumpsit, quia ultra modum excrevit. Cito magnum periculum incurritur, si timor noster per discretionem non moderatur.

CAPUT LXVI.

Quomodo virtutes in vitia vertantur nisi per discretionem moderentur.

Sic et de aliis affectibus credere debemus, periculosos quidem esse, nisi eos intra æquitatis metas coerceamus. Certe quam malum sit dolorem et spem modum excedere ex prædicto Simeonis et Levi facti facile possumus advertere: de quibus per Jacob dicitur: *Maledictus furor eorum quia pertinax, et indignatio eorum quia dura* (Gen. XLIX). Cautè ergo circa omnes debet custodiri, ut non solum sint ordinati, sed etiam moderati. Timor enim nimius sæpe eadit in desperationem, dolor nimius in amaritudinem, spes immoderata in præsumptionem, amor superfluous in adulationem, lætitia supervacua in dissolutionem, ira intemperata in furorem. In hunc itaque modum virtutes in vitia vertuntur, si per discretionem minime mo-

derentur. Videsne quemadmodum cæteræ omnes virtutem discretionis requirant, ne virtutis nomen amittant.

CAPUT LXVII.

Quomodo, vel quam sero oriatur discretio cum sit prima proles rationis.

Hic est ille Joseph qui quidem sero nascitur, sed a patre plus cæteris amatur. Quis enim nesciat vera bona amici sine discretionem nec posse acquiri, nec posse conservari? Merito ergo illa virtus singulariter digitur sine qua nulla conquiritur, nulla consummatur, nulla conservatur. Sed vix sero talem filium accipere meremur, quia ad discretionis perfectionem non sine magno usu, non nisi per magna experimenta erudimur. Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri, et quid in unaquaque possimus experiri, quam possimus de omnibus plenam scientiam percipere, et de singulis sufficienter judicare. Multa quidem de discretionem legendo, multa discimus audiendo, multa ex insito nobis rationis iudicio: verumtamen nunquam de hac ad plenum erudimur sine experientiæ magisterio. Post omnes sequi oportet qui de omnibus judicare debet. Primum ergo est ut satagamus singulis virtutibus studium frequens impendere, quod dum facimus, necesse est nos sæpius cadere: oportet ergo nos sæpe resurgere, et per frequentem lapsum addiscere qua vigilantia, qua cautela oporteat virtutum bona acquirere vel custodire. Sic sic dum longo usu virtutum disciplina addiscitur, quandoque mens diu exercitata ad plenam morum discretionem perducitur, et quasi de nato Joseph jure lætatur. Ante hujus nativitatem ejus fratres dum adhuc omnia sine discretionem agunt, quanto ultra vires suas multa præsumunt, tanto sæpe deterius, atque deformius ruunt. Unde est, sicut jam diximus, quod post eos Dina nascitur, quia frequenter deformem lapsum pudoris confusio comitatur. Sed post natam Dinam et quasi per confusionis ignominiam fratres sui inveniunt, et per experimentum addiscunt, nihil melius esse quam consilio regi. *Quia melior est vir prudens viro forti* (Prov. XVI). *Vir enim prudens loquitur victorias, et qui cum consilio cuncta agit, in æternum non pænitebit* (Prov. XXI). Cum igitur consilii necessaria utilitas per experimentum cognoscitur, et per studium attentius quæritur et invenitur, Joseph quodammodo nascitur, per quem virtus discretionis intelligitur. Patet autem ratio cur ancillarum nulla, cur nec ipsa quidem Lia, sed Rachel sola potuerit talem filium gignere, siquidem non est sensualitatis, nec imaginationis, non denique ipsius affectionis, sed solius est rationis discernere sicut et intelligere. Si igitur per Rachel rationem intelligimus, cur non nisi de Rachel Joseph nassi possit citius invenimus, quia quod de sola ratione discretio oriatur minime dubitamus. Talis proles de tali matre. Joseph de Rachele, discretio de ratione.

CAPUT LXVIII.

De discretionis utilitate, vel ejus proprietate.

Hic est ille Joseph qui solus inter fratres tunica

vestitur, quia sola illa actio ad consummatum debitique finis terminum perducitur, per discretionis prudentiam moderatur. Hic est Joseph qui a patre plus cunctis fratribus caritur, quia cunctarum virtutum virtus custos et iure præfertur. Hic est ille Joseph somniamniorumque interpretator; quia vera discretionis tentationis articulo, inter ipsa suggesta phantasmata ex eorum qualitate futura mala deprehendit, et aliis quibuslibet ad cogitandum suarum confessionem imminentium malis insidias detegit, et de futuris periculis cavendit. Hic est Joseph quem æmulantur sui, et venduntur alieni, quem vendunt Hebræi, emuntur tui, quia citius consilio acquiescunt, facilius alienæ prudentiæ cedunt erroris sui tenebras sentientes, quam de justitia sua, vel prudentia cogitant. Hic est ille Joseph sponsus virginis, et non violator castitatis, quia discretio custodit corruptor esse solet internæ puritatis. Hic est puer, et nuntius qui beato Job in omni perone sua solus remanere potuit, qui ei perpe-lamna statim renuntiare studuit, quia nisi discretionem, virtutum damna animus nec cogit, nec corrigit. Nescit puer ille cum pereun-derire; nescit discretio per rerum detrimenta, tentationum augmenta deficere, sed proficere. In o enim acrioribus tentationibus urgemur, in o crebrioribus periculis exercemur, tanto citius ad discretionem erudimur, et sæpe aliam virtutum damna, discretionis sunt lucra. Nonque Joseph non solum cum crescentibus malis, non solum cum proficientibus proficere, sed etiam ex fratrum defectu ad profectum tenet ex aliorum detrimentis prudentiæ lucra accere. Merito talis filius Joseph nuncupatur, Joseph quidem augmentum interpretatur. Unde de ipso per patrem ejus dicitur: *Filius accrens Joseph, filius accrescens, et decorus aspectus*. (Gen. XLIX). Recte itaque augmentum nominare recte filius accrescens dicitur qui semper incrementum, cuius incrementum usque in finem nitur.

CAPUT LXIX.

Ut sit utile et item quam sit difficile discretioni perfecte obtemperare.

Quanta autem hujus virtutis sit excellentia testantur Joseph somnia, testantur patris ejus verba, dicitur: *Nunquid ego, et mater tua, et fratres adorabimus te super terram?* (Gen. xxxvii.) Joseph et pater, et mater, et fratres adorant, sicut spontanea voluntate, aut coacti necessitate loque discretioni obtemperant. Per discretionem quidem sol ille mundi intellectualis interior fulgur cordis intentio videlicet mentis dirigitur, discretionem de qua oritur subtilitas rationis caritur, per discretionem illa tota virtutum fraterna caritas modificatur, et virtutum quælibet quæ consilio non acquiescit, quæ se discretioni, non tunc citius virtutis nomen amittit. Ipse est qui in suorum negligentias non negligit, ipse est

A qui eorum excessus arguit. Ipso præsentem, non licet eis quidquam ultra vires præsumere: ipso præsentem, nihil per negligentiam prætermittere. In ejus præsentia non eis licet sive ad dexteram sive ad sinistram declinare, nil segniter, nil præcipitanter agere, nil ante tempus præsumere, nil ultra temporis opportunitatem differre. Hinc illa inter ipsum et fratres discordia gravis, et ita pene implacabilis, de qua Scriptura non tacet, cum manifeste pronuntiet, qui oderant eum fratres sui, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. Monita enim Joseph videntur eis valde gravia, dura instituta, consilia importabilia. Quid enim durius, quid difficilius, quam nil faciendum negligere, et in omni suo facto nunquam modum perturbare, nunquam ordine confundere, nunquam mensuram excedere? Crede mihi, nihil a se animus difficilius extorquet, quam ut in omni affectione sua modum servet. Sæpe etenim fratres Joseph magnum aliquid molientes dum eis undique acclamatur: Euge, euge, solent non solum ad inutilia, verum etiam ad impossibilia conatus sui manus extendere. Frequenter siquidem animi affectus ex hujusmodi adulantium acclamatione, ad immoderatam præsumptionum audaciam effrenatur, imo etiam multoties mentis intentione depravata usque ad hypocrisis crimen deducitur atque dejicitur. Hoc est illud crimen pessimum et præ cæteris abominandum quia Deo præ omnibus odiosum, de quo Joseph fratres suos apud patrem suum accusat, sicut Scriptura ipsa manifeste declarat, cum dicit: *Accusavit Joseph fratres suos apud patrem crimine pessimo* (Ibid.). Vitium quod Deus singulariter detestatur, nullum aliud quam hypocrisis rectius intelligitur. Augustino namque attestante, simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas. Hoc vitium per Joseph detegitur, quando insidians malum per discretionem deprehenditur, et arguitur. Hoc vitium tunc filios corrumpit, hoc vitium tunc pater corrigit, quando affectum tangens durius pulsatur, diutius occupatur, verumtamen animum usque ad consensum non inclinatur.

CAPUT LXX.

De multiplici officio veræ discretionis.

Pertinet itaque ad Joseph non modo hoc vitium sed quodlibet insidians malum, et latens adhuc provide circumspicere, caute prævidere, callide deprehendere, citius detegere, acerbius arguere. Ad officium Joseph spectat cura, et custodia omnium fratrum suorum, ad ipsum spectat disciplina singulorum, ad ipsum dispositio gerendorum, ad ipsum providentia futurorum. Ad ejus officium pertinet diligenter attendere, frequenter discutere, quantum animus quotidie proficiat, vel quantum forte deficiat, quibus cogitationibus magis incursetur, quibus affectibus frequentius tangatur. Ipse Joseph debet non solum vitia cordis, verum etiam invalidudines corporis perfecte cognoscere, et secundum quod unumquodque exigit, salutis remedia quærere, quæ sita adhibere. Ipsum nosse oportet non solum vitia sua,

sed et gratiarum munera et virtutum merita, sed et ipsa diligenter distinguere, et quæ sint bona naturæ, vel quæ dona gratiæ subtiliter pensare. Promptum habere debet quibus tentationum machinis malignus eum spiritus impugnet, quantis spiritualium gaudiorum consolationibus abundet, quam frequenter divinus eum spiritus visitet, quomodo ab ipso cum sit unus non tamen uniformiter, eodemque modo semper tangitur, sed nunc spiritu sapientiæ, nunc spiritu intellectus, nunc spiritu consilii, vel aliis quibuslibet ejus affectibus repletur. Et ut totum breviter concludam, debet hic noster Joseph totum interioris et exterioris hominis statum et habitum in quantum possibile est, plene cognoscere, nec solum qualis sit, verum etiam qualis esse debeat subtiliter quærere, diligenter investigare.

CAPUT LXXI.

De gemina prole rationis, gratia videlicet discretionis, et gratia contemplationis.

Per hunc itaque Joseph animus assidue eruditur, et quandoque perducitur ad plenam cognitionem sui, sicut per uterinum fratrem ejus Benjamin, quandoque sublevatur ad contemtionem Dei. Sicut enim per Joseph gratiam discretionis, sic per Benjamin intelligimus gratiam contemplationis. Uterque de eadem matre nascitur quia et Dei cognitio, et sui ex ratione percipitur. Longe post Joseph Benjamin gignitur, quia animus qui in sui cognitione diu exercitatus, pleneque eruditus non est, ad Dei cognitionem non sustollitur? Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Prius discat homo cognoscere invisibilia sua, quam præsumat posse apprehendere invisibilia divina. Prius est ut cognoscas invisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscendum invisibilia Dei. Alioquin si non potes cognoscere te, qua fronte præsumis apprehendere ea quæ sunt supra te?

CAPUT LXXII.

Quomodo per plenam cognitionem sui, sublevetur animus ad contemplationem Dei.

Præcipuum et principale speculum ad videndum Deum, animus rationalis, absque dubio invenit seipsum. Si enim invisibilia Dei per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur (*Rom. 1*), ubi, quæso, quam in ejus imagine cognitionis vestigia expressius impressa, reperiuntur? Hominem secundum animam ad Dei similitudinem factum et legimus (*Gen. 1*), et credimus, et idcirco quandiu per fidem, et non per speciem ambulamus (*II Cor. 5*), quandiu adhuc per speculum et in ænigmate videmus (*I Cor. 13*), ad ejus ut ita dixerim, imaginariam visionem aptius speculum, quam spiritum rationalem invenire non possumus. Tergat ergo speculum suum, mundet spiritum suum, quisquis sitit videre Deum suum. Hoc itaque speculum non desinit verus Joseph tenere, tergere, indesinenter inspicere. Tenere, ne deorsum, corruens terræ per amorem inhæreat; tergere, ne in inanium cogitationum pulvere sordescat; inspicere, ne ad inania studia intentionis

suæ oculum reflectat. Exterso autem speculo et diu diligenter inspecto, incipit ei quædam divini luminis claritas interlucere, et immensus quidam insolitæ visionis radius, oculis ejus apparere. Hoc lumen oculos ejus irradiaverat, qui dicebat: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiā in corde meo (Psal. 14)*. Ex hujus igitur luminis visione quam admiratur in se, mirum in modum accenditur animus, et animatur ad videndum lumen, quod est supra se. Ex hac, inquam, visione videndi Deum flammam desiderii conspicit et fiduciam sumit. Mens itaque, quæ jam visionis hujus desiderio flagrat, si jam sperat, quod desiderat, jam se Benjamin concepissemat. Sperando enim concipit, desiderando parturit, et quanto amplius crescit desiderium, tanto appropinquat ad partum.

CAPUT LXXIII.

Quam sit arduum, vel difficile gratiam contemplationis obtinere.

Sed scimus nihilominus (nam et hoc, Scriptura docente, didicimus): *Quia spes quæ differtur, affligit animum (Prov. 13)*. Nihil enim sic afficit animum, quomodo impatiens desiderium. Quid autem hujus visionis dulcedine expetitur salubrius? quid sentitur suavius? quid animus experitur jucundius? Novit hoc Rachel, nam nec rationem hoc latere potest, quia in hujus suavitatis comparatione omnis dulcedo amare est. Hinc est quod nec studium suum laxare, nec desiderium suum temperare potest. Hinc illa tanta parientis anxietas et doloris immensitas. Unde namque putas tanta doloris magnitudo, nisi ex indesinenti studio, et impatienti desiderio? Crescit quotidie, et ex desiderio labor, et ex labore dolor. Augmentatur assidue, et ex studio desiderium et ex desiderio studium. Scit tamen Rachel hoc negotium supra vires suas esse, nec tamen valet studium suum, vel desiderium temperare. Ad tantam namque gratiam, nunquam pertingit mens per propriam industriam. Dei est hoc donum, non hominis meritum. Sed absque dubio talem, tantamque gratiam accipit nemo, sine ingenti studio et ardenti desiderio. Novit hæc Rachel, et idcirco studium multiplicat, et desiderium suum quotidianis incrementis acrius inflammat. In tanta namque quotidiani conatus anxietate, in hujusmodi doloris immensitate, et Benjamin nascitur, et Rachel moritur, quia cum mens hominis supra se ipsam rapitur, omnes humanæ ratiocinationis, angustias supergreditur. Ad illud enim quod supra se elevata, et in extasi rapta, de divinitatis lumine conspicit, omnis humana ratio succumbit. Quid est enim Rachelis interitus, nisi rationis defectus?

CAPUT LXXIV.

De illo contemplationis genere, quod est supra rationem.

Benjamin itaque nascente, Rachel moritur, quia mens ad contemplationem rapta, quantus sit humanæ rationis defectus experitur. Nonne Rachel mortua tunc erat, et omnis humanæ rationis sensus in

olo defecerat, cum dicebat: *Sive in corpore, A* *extra corpus, nescio Deus sit (II Cor XII)*. Nemo e existimet ad illius divini luminis claritatem, tentando posse penetrare; nemo se credat hu- illud ratiocinatione posse comprehendere. Si aliqua argumentatione adiri potuisset lumen divinum, utique inaccessibile non fuisset. De- Apostolus gloriatur, ad illud se non quidem, ed absque dubio raptum fuisse: *Scio, inquit, tem, sive in corpore, sive extra corpus; nescio, scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cœ-* *ibid.*). Sed quod est cœlum hoc tertium quod ter terram et cœlum, hoc est inter corpus et im. Sed alia est dignitas spiritus humani, alia i spiritus angelici, et longe alia est excellen- ritus divini. Humani siquidem spiritus di- em qui subjacet pœnæ et culpæ longe super- ur utriusque expers, excellentia scilicet an- : naturæ, sed incomparabiliter, utrosque dit spiritus ille qui fecit utrumque. Ad horum cœlorum quolibet cujusvis animus, tunc ter exigitur, quando terrenarum cogitatio- ma deserens, in eorum contemplatione de- . Ad primum itaque cœlum pertinet cogni- i, ad tertium autem pertinet contemplatio d hoc itaque tertium cœlum quis putas as- t, nisi qui et descendit Filius hominis qui est lo itaque et si sint qui ascendunt usque ad , et descendunt usque ad àbyssos, non ta- scendunt nisi forte ad primum et secundum, nim possunt usque ad tertium. Ad hoc utique n homines rapi possunt: nam ipsi ascendere io non possunt. Possumus tamen illa quæ in ita haberi potest, Dei cognitionem, tribus bus distinguere, et secundum triplicem gra- i differentiam per tres cœlos dividere. Aliter lem Deus videtur per fidem, aliter cognosci- r rationem, atque aliter cernitur per contem- nem. Prima ergo visio ad primum cœlum, da ad secundum tertia pertinet ad tertium. i est infra rationem, tertia supra rationem. imum itaque et secundum contemplationis n, homines sane ascendere possunt, sed ad quod est supra rationem, nisi per mentis ex- m supra seipsos rapti nunquam pertingunt. autem per Benjamin illud contemplationis D , quod supra rationem est, intelligere debea- ex matris ejus morte convenienter satis con- possumus.

CAPUT LXXV.

supereminetia spiritualium theoriarum.

hujusmodi ergo contemplationis celsitudinem bet creaturarum cognitio angusta est, et in acet, terræ moræ in cœli respectu, et vix i vicem tenet. Ad cognitionem siquidem Cre- , quantalibet cognitio creaturarum, quid aliud iam quod terra ad cœlum, quod centrum ad circuli ambitum? Habet tamen hæc terra, hæc inferior inferiorum scientia, montes et , campos et valles. Secundum differentiam rarum, erit et differentia scientiarum. Ut

enim ab imo incipiamus, magna est distantia inter corpus et corpus. Siquidem sunt corpora cœlestia, sunt et corpora terrestria. Major tamen est distan- tia cujuslibet corporis ad spiritum, quam quorum- libet, et quamlibet dissimilium corporum. Sed et ipsorum splrituum alii sunt irracionales, alii sunt rationales. Oculos ergo quasi in imo defixos habere videntur, qui sola adhuc corporea mirantur. Sed jam quasi ad alta ascendunt, qui se ad spiritualium investigationem convertunt. Animus qui ad scientiæ altitudinem nititur ascendere, primum et principale sit ei studium seipsum cognoscere. Magna altitudo scientiæ seipsum perfecte cognovisse. Mons magnus et altus, plena cognitio rationalis spiritus. Omnium mundanarum scientiarum cacumina mons iste B transcendit, omnem philosophiam, omnem mundi scientiam ab alto despicit. Quid tale Aristoteles, quid tale Plato invenit, quid tanta philosopho- rum turba, tala invenire potuit? Vere, et absque dubio, si hunc montem ingenii sui acumini ascen- dere potuissent, si ad seipsos inveniendos, eorum eis studia sufficerent, si seipsos plene cognovissent nunquam idola coluissent, nunquam creaturæ col- lum inclinassent, nunquam contra Creatorem cer- vicem erexissent. Hic defecerunt scrutantes scruti- ninio. Hic, inquam, defecerunt, et hunc in montem minime ascendere poterant. *Ascendat homo ad cor altum, et exaltabitur Deus (Psal. LXIII)*. Disce homo cogitare, disce cogitare teipsum, et ascendi- sti ad cor altum. Quantum quotidie in tui cognitio- nem proficis, tantum ad altiora super tendis. Qui ad perfectam sui cognitionem pervenit, jam mon- tis verticem apprehendit.

CAPUT LXXVI.

Quam sit rarum, vel quam jucundum, spirituales theorias in usum adducere et in oblectamentum vertere.

O quam rari sunt, vel quia nolunt, vel quia ne- quent qui hucusque ascendunt. Rarum valde in hunc montem ascendere, sed multo rarius in ejus vertice stare, et ibi moram facere; rarissimum au- tem ibi habitare et mente requiescere: *Quis, inquit, ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? (Psal. xxiii)*. Prius ascendere est, pos- tea stare. In stando quidem labor, sed in ascen- dendo major. Multi quidem in ipsa ascensione defe- cerunt, propter nimium laborem ascendendi, multi ab arduo ejus vertice ocius descenderunt, propter laborem standi. Hoc fortassis eis intolerabile vide- batur, quoniam non solum in hunc montem, nisi per magnum laborem non ascenditur, verum etiam sine magna difficultate ibi immorari non datur. Sed forte jam ascendisti, jam ibi stare didicisti, nec hoc sufficiat tibi. Disce ibi habitare et mansionem fa- cere, et qualicumque mentis evagationem abstrac- tus illuc super redire. Absque dubio per multum usum quandoque vertetur tibi in oblectamentum, intantum, ut absque ulla laboris difficultate pos- sis ibi assiduus esse, quinimo pœna potius tibi sit alibi, quam ibi moram aliquam facere. Mira jucun- ditas in hoc monte sine labore morari posse. Petro attestante, qui tanta et tam insolita suavitate al-

lectas, exclamat *Bonum est nos hic esse* (*Matth. xvii*). O felicem qui potuit in hunc montem ascendere, et mente requiescere! O quam magnum! O quam rarum! *Domine quis habitavit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?* (*Psal. xiv*). Et quidem magnum est ascendere posse et stare; majus tamen est posse inhabitare, posse requiescere. Ascendere et stare, est virtutis; inhabitare et requiescere, est felicitatis. Utrumque utique magnum, utrumque admiratione dignum. Utrumque Propheta miratur, sed illud pro magnitudine difficultatis, istud pro magnitudine jucunditatis. Admiratio difficultatis est illa exclamatio: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* (*Psal. xxiii*). Admiratio jucunditatis est illa exclamatio: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* (*Psal. xiv*). Ascendere et stare, o quanta, qualisque fortitudo, inhabitare, et requiescere, o quanta, qualisque beatitudo! Quis ad id opus idoneus, quis hoc munere dignus? *Domine, quis ascendet; Domine, quis stabit in monte sancto tuo? Emitte lucem tuam et veritatem tuam, ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua* (*Psal. xlii*).

CAPUT LXXVII.

Quod frustra nitimur ad summa sine præveniente gratia.

Videsne quod non nisi veritas in hunc montem deducit, et adducit? Ipsa ducit, ipsa est quæ perducit. Libenter sequor veritatem non habeo suspectum talem ducem. Novit veritas ducere, nescit veritas seducere. Sed quid est veritas? Quid tu dicis, doctor bone, doctor Christe, quid est veritas? *Ego sum, inquit, via, veritas et vita* (*Joan. xiv*). Sequatur ergo veritatem, qui vult ascendere in montem. Sequere Christum, quicumque cupis ascendere in montem istum. Docente evangelista, didicimus *Quia assumpsit Jesus discipulos suos, Petrum videlicet, Jacobum et Joannem, et duxit eos in montem excelsum seorsum* (*Matth. xvii*). Duncuntur ergo discipuli Jesu sursum et seorsum, ut possint apprehendere montem istum excelsum. Via ardua, via secreta et multis incognita, quæ ducit ad montis hujus fastigia. Illi soli ut arbitror, sine errore currunt, illi soli sine impedimento perveniunt, qui Christum sequuntur, qui a veritate ducuntur. Quisquis ad alta properas, securus eas, si te præcedit veritas: nam sine ipsa frustra laboras. Tam non vul fallere, quam non valet veritas falli. Christum ergo sequere, si non vis errare.

CAPUT LXXVIII.

Quantum valeat plena cognitio sui.

Sed ne te perterreat vel retrahat labor itineris, difficultas ascensionis, audi et attende quis sit fructus perventionis. In hujus montis cacumine Jesus transfiguratur; in ipso Moyses cum Elia videtur, et sine indice uterque cognoscitur, in ipso

A vox Patris ad Filium auditur. Quid horum non mirabile? quid horum non desiderabile? Vis videre Christum transfiguratum? Ascende in montem istum, disce cognoscere teipsum. Vis videre et absque ullo indice cognoscere Moysen et Eliam, vis absque doctore, sine expositore intelligere legem et prophetiam? Ascende in montem istum, disce cognoscere teipsum. Vis paterni secreti arcanum, ascende in montem istum, disce cognoscere teipsum. De cælo enim descendit, cum dixit: *γνωσις σου* illud id est *Nosce teipsum*. Videsne adhuc quantum valeat montis hujus ascensio, quam utilis sit suis ipsius plena cognitio?

CAPUT LXXIX.

Quibus modis ad scientiæ altitudinem pertingimus.

Sed quid hoc esse dicimus, quod sine tribus discipulis in hunc montem ascendere noluit, nec plus quam tres secum Christus duceri quæsit? Sed forte in hoc opere docemur, quod sine triplici studio ad hujus cognitionis celsitudinem non perducitur. Per studium operis, per studium meditationis, per studium orationis paulatim promovemur, et quandoque producimur ad perfectionem cognitionis. Multa enim experimur operando, multa invenimus investigando, multa extorquemus orando. Innumera siquidem, quæ nec per experientiam operis, nec per investigationem rationis invenire valemus, per importunitatem orationis, edocere meremur, ex revelatione divinæ inspirationis. His tribus comitibus sibi adjunctis, veritas in nobis proficit, et in alta se attollit, et eousque se per quotidiana incrementa exaltat, donec prædicti montis verticem tangat. O quam multos hodie videmus, studiosos in lectione, desidiosos in opere, tepidos in oratione, præsumentes tamen montis hujus cacumina posse apprehendere. Sed quando, quæso, apprehendent, qui Christum ducem non habent? Neque enim ducit eos Christus, qui ascendere non vult, nisi cum discipulis tribus. Jungat ergo studio lectionis studium operis et orationis, qui Christum quærit habere ducem itineris, ductorem ascensionis. Absque dubio sine ingenti exercitio, sine frequenti studio, sine ardenti desiderio, ad perfectam scientiæ altitudinem, mens non sublevatur, qui Christi vestigia perfecte non sequitur, qui viam veritatis haut recte ingreditur.

CAPUT LXXX.

Quomodo summis conatibus nostris, divina revelatio occurrat.

Sed nec hoc silendum, quod multi montis hujus jam se credunt apprehendisse suprema, cum constat eos ejus vix tetigisse extrema. Sit tibi certum signum quia montis hujus verticem minime apprehendisti, si Christum clarificatum nundum videre meruisti. Mox ut te dux tuus Christus collocaverit in summo, apparet tibi in habitu alio, et te coram induitur lumine sicut vestimento, et sicut evangelista testatur, fiunt mox vestimenta ejus alba sicut nix, et qualia non potest fullo facere super terram,

ille divinæ sapientiæ splendor, qui ab alto A
 dationis vertice prospicitur, omnino definiri
 potest per humani sensus prudentiam. Ani-
 erte ergo quia aliam in valle, et aliam vestem
 tus habet in monte. In valle sane habet **ve-**
ntegram, sed in monte tantum, habet vestem
sam. Nescit penitus simplex veritas schisma-
 scissuras, et idcirco sive in valle, sive in mon-
 a induit Christus nisi vestes integras. Sed
 um interest inter vestem integram et vestem
 sam. Vultis vestium ejus differentiam nosse,
 er vestem, et vestem distinctionem apertam
 ere? Si terrena, inquit, dixi vobis, et non
 tis, quomodo si dixerō vobis cœlestia credetis?
 . III.) Distingue ergo inter doctrinam et doc-
 n, et invenies vestium differentiam. O quan-
 est inter doctrinam qua docentur terrena, et
 doctrinam qua docentur cœlestia, et quidem
 sine Christo, quia sine veritate non cognos-
 ur, vel ista, vel illa! Quid enim verum scitur,
 eritas non loquitur? Christus ergo est qui do-
 traque, sed terrena in valle, cœlestia in monte.
 diu ergo adhuc in valle moraris, quandiu ad
 non ascendis, non te docet Christus nisi de
 terrenis et infimis.

CAPUT LXXXI.

*si suspecta debeat esse omnis revelatio, quam
 non comitatur Scripturarum attestatio.*

I si jam te existimas ascendisse ad cor altum,
 prehendisse montem illum excelsum et ma-
 a, si jam te credis Christum videre transfigu-
 n, quidquid in illo videas, quidquid ab illo
 as non ei facile credas, nisi occurrant ei Moyses
 ias. Scimus quia in ore duorum vel trium stat
 e testimonium. Suspecta est mihi omnis veri-
 quam non confirmat Scripturarum auctoritas
 Christum in sua clarificatione recipio, si non
 tant ei Moyses et Elias. Et in valle, et in mon-
 scensione Christum sæpe recipio sine teste,
 quam autem in montis vertice, vel in sua cla-
 tione. Si Christus docet me de rebus exteriori-
 s, vel de intimis meis facile recipio, utpote
 is quæ comprobare possum proprio experi-
 to, verum ubi ad alta mens ducitur, quoniam
 cœlestibus quæstio ventilatur, ubi de profundis
 is agitur, in tantæ sublimitatis vertice non re-
 o Christum sine teste, nec rata poterit esse
 mlibet verisimilis revelatio sine attestatio-
 sis et Eliæ, sine Scripturarum auctoritate.
 ibeat igitur sibi Christus duo testimonia in
 sfigurationa sua, ei vult ut non sit mihi sus-
 a claritatis suæ lux illa tam magna, et tam in-
 a. Ut ergo secundum hujus rei documentum,
 re duorum vel trium suum confirmet testi-
 ium, ad comprobendam revelationis suæ ve-
 em, non solum figurative, sed etiam apertæ
 pturæ exhibeat auctoritatem. Pulchrum specta-
 m, valdeque jucundum, cum in revelatione ve-
 is, hinc procedit manifesta ratio, et ad confir-
 ionem revelationis illinc occurrit tam aperta,
 m figurata locutio. Alioquin ab altitudine diei

A timebo, verens ne forte se ducar a dæmonio meri-
 diano. Unde enim tot hæreses, unde tot errores, nisi
 quia spiritus erroris transfigurat se in angelum lu-
 cis? Vides certe, quia uterque se transfigurat, Chris-
 tus videlicet, et diabolus, sed Christus lucis suæ veri-
 tatem confirmat in duobus testibus. Apparent ita-
 que Moyses et Elias cum Domino in hoc monte;
 apparent autem in majestate, non in obscuritate
 litteræ, sed in claritate spiritualis intelligentiæ.

CAPUT LXXXII.

*Quam sint incomprehensibilia, quæ mens per ex-
 cessum videt ex revelatione divina.*

Ecce quam magna sunt, quæ in hoc monte ge-
 runtur, sed adhuc his majora sunt ea quæ sequun-
 tur. Hoc enim totum discipuli stantes aspiciunt,
 nondum in faciem cadunt. Nondum paterna vox
 auditur, nondum auditor prosternitur. Nondum
 Rachel moritur, nondum Benjamin nascitur. Mox
 enim ut paterna vox intonuit, discipulos prostravit.
 Ad tonitruum itaque divinæ vocis auditor cadit,
 quia ad id quod divinitus inspiratur, humani sen-
 sus capacitas succumbit, et nisi humanæ ratioci-
 nationis angustias deserat, ad capiendum divinæ
 inspirationis arcanum intelligentiæ sinum non dila-
 tat. Ibi itaque auditor cadit, ubi humana ratio defi-
 cit. Ibi Rachel moritur, ut Benjamin oriatur. Idem
 itaque, nisi fallor, per mortem Rachel, et casum
 discipulorum figuratur, nisi quod trium in tribus
 discipulis, sensus videlicet, memoriæ et rationis
 defectus ostenditur. Ibi enim sensus corporeus, ibi
 exteriorum memoria, ibi ratio humana intercipi-
 tur, ubi mens supra semetipsum rapta in superna
 elevatur. Attendamus quam comprehensibile sit
 quod paterna vox insonuit, et intelligemus quam
 recte auditor succumbit: *Hic est, inquit, Filius
 meus dilectus in quo mihi, complacui (Matth. xi).*
 Aliud est dicere complacui, et aliud est dicere com-
 placuit: et tamen hoc unus, illud alter evangelis-
 ta posuit. Consequens est autem ut, si ibi veraciter
 dictum est complacui, sensus qui ab alio evange-
 lista ponitur, possit veraciter intelligi, sed non po-
 test converti. Vere et absque contradictione, in ipso
 mihi complacuit, in quo ipse mihi complacui, sed
 non statim in quocunque mihi complacuit, in illo
 ipse mihi complacui. Si igitur complacui ibi dic-
 tum non esset, nullo modo evangelista hoc dicere
 auderet. *Hic est, inquit, Filius meus in quo mihi
 complacui.* Certe si Filius aliud quam Pater esset,
 posset Patri in Filio complacere non posset. Quid
 est dicere complacui, nisi quomodo placui mihi,
 in meipso, ita placui mihi in Filio. An forte in eo
 quod dicit, mihi complacui, in hoc suo benepla-
 cito socium se habere ostendit? Quia quomodo
 Pater complacet in Filio, sic in Filio complacet et
 Spiritui sancto. Vel forte idcirco dicitur complacui,
 ut inde detur intelligi, quia quomodo Pater sibi
 complacet in Filio, sic sibi nimirum complacet
 in Spiritu sancto. Quid horum rectius dicitur?
 An potius totum hoc, quam unum horum aliquod
 singulariter intelligitur? Hæc adhuc verba aliter

atque aliter distingui possent, si ad ministerii profunditatem intimandam, minus ista sufficerent. Certum est autem, quia quidquid horum eligitur, unitatem substantiæ in diversis personis astruit, si recte intelligatur. Nam illud quod dicitur, hic est *Fillus meus*, personarum diversitatem ostendit: unus enim atque idem sibi ipsi, et Pater et Filius esse non posset. Sed quid sensus hoc capiat, quomodo unus ad alium sit, alius in persona, idem in essentia? Si exemplum quæris, nusquam creaturarum invenis, quod tibi satisfacere valeat, si rationem consulas, omnis humana ratio reclamat. Intantum enim est ista assertio, supra omnem humanam æstimationem et præter omnem humanam rationem, ut nunquam ei ratio acquiesceret, nisi ad hujus rei certitudinem fides eam sublevaret. Merito ergo in hujus mysterii revelatione auditor cadit, sensus deficit, humana ratio succumbit.

CAPUT LXXXIII.

Quod illa mens divinas revelationes percipit, quæ in intimis stare consuevit.

Merito talis revelatio non est facta nisi in monte neque enim mysterii hujus, tam profunda sublimitas, et tam sublimis profunditas debuit manifestari in valle. Qui enim conversatione vel cogitatione adhuc in imo sunt, hujus muneris dignatione indignos se ostendunt. Ascendat ergo homo ad cor altum ascendat in montem istum, si vult illa capere, si vult illa cognoscere, quæ sunt supra sensum humanum. Ascendat per semetipsum supra semetipsum. Per cognitionem sui, ad cognitionem Dei. Discat prius homo in Dei imagine, discat in ejus similitudine quid debeat de Deo cogitare. Montis ascensio, ut dictum est, pertinet ad cognitionem sui, ea quæ supra montem geruntur, provehunt ad cognitionem Dei. Illud ad Joseph, isto ad Benjamin pertinere dubium non est. Ante Benjamin Joseph nasoi necesse est. Mens quæ se ad sui considerationem non sublevat, quomodo ad ea quæ supra ipsum sunt, penna contemplationis evolat? In hunc montem Dominus descendit, Moyses ascendit. In hoc monte, de tabernaculi constructione, Dominus docuit, Moyses didicit. Quid per tabernaculum fœderis, nisi status intelligitur perfectionis? Qui igitur montem ascendit, qui diligenter attendit, qui diutius quærit, qui tandem invenit qualis sit, restat ut ex divina revelatione cognoscat qualis esse debeat, quale mentis ædificium Deo præparare, quibus obsequiis Deum placare oporteat. Mens igitur, quæ adhuc per varia desideria spargitur, quæ variis cogitationibus huc illucque distrahitur, quando putas hanc gratiam accipere merebitur? Quæ nondum potest seipsam in unum colligere, quæ necdum novit, ad semetipsam intrare, quando poterit, ad ea quæ supra seipsam sunt contemplatione ascendere?

CAPUT LXXXIV.

Quomodo mens se ad interiora colligere debeat, quæ in cœlestium contemplationem anhelat.

Discat ergo dispersiones Israelis congregare,

studeat evagationes mentis restringere, assuescat in intimis suis immorari, exteriora omnia oblivisci, qui ad cœlestium contemplationem anhelat, qui in divinorum notitiam suspirat. Faciat ecclesiam non solum desideriorum, verum etiam cogitationum, ut discat verum bonum, solum amare, et ipsum solum indesinenter cogitare: *In ecclesiis*, inquit, *benedicite Deo* (*Psal. LXVII*). In hac namque gemina ecclesia, cogitationum videlicet et desideriorum, in hac gemina unanimitate studiorum et voluntatum, Benjamin in excelsum rapitur, et mens divinitus afflata in superna elevatur: *Ibi*, inquit, *Benjamin adolescentulus in mentis excessu* (*ibid.*). Ubi putas nisi in ecclesiis? In ecclesiis, benedicite Deo, Domino de fontibus Israel. Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu. Prius tamen est cuique ut faciat de cogitationibus, vel desiderijs suis Synagogam, quam Ecclesiam. Nostis satis quod Synagoga congregatio, Ecclesia interpretatur convocatio. Aliud est sine voluntate seu contra voluntatem, aliqua in unum cogere, atque aliud per seipsa ad nutum jubentis, sponte occurrere. Insensibilia, et bruta congregari possunt, convocari autem non possunt. Sed et ipsorum quoque rationalium concursus, spontaneo nutu fit, ut jure convocatio dici possit. Vides ergo quantum sit inter convocationem et congregationem, et inter Ecclesiam et Synagogam. Si igitur præsenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici, et cogitationes tuas, in eis jugiter occupari, cum magna sollicitudine compelle intrare, ut possis saltem ex eis interim Synagogam facere. Quoties enim evagationes mentis, in unum colligimus, et omnes cordis motus in uno æternitatis desiderio figimus, quid aliud quam de illo interna familia Synagogam facimus? Sed cum jam illa desideriorum nostrorum, cogitationumque frequentia, illius internæ dulcedinis degustatione allecta, ad nutum rationis sponte occurrere, et in intimis fixa stare didicerit, Ecclesiæ utique nomine, ulterius digna censeretur poterit. Discamus ergo sola interiora bona amare, discamus sola illa frequentius cogitare, et quales Benjamin diligere scimus, procul dubio ecclesias effleimus.

CAPUT LXXXV.

Quam sit jucundum, et dulce contemplationis gratiam familiare habere.

In hujusmodi siquidem ecclesiis Benjamin, libenter immoratur, mirabiliter delectatur, et cum seipsum præ gaudio jam capere non possit, supra seipsum ducitur, et per excessum mentis in summa elevatur. Nisi enim in interiorum contemplatione, Benjamin noster delectabiliter requiesceret, de eo procul dubio per Moysen scriptum non esset: *Benjamin*, ait, *amantissimus Domini habitabit in eo confidenter, tota die quasi in thalamo commorabitur, et inter humeros illius requiescet* (*Deut. xxxiii*). Quid putas causæ est quod iste Benjamin tota die in thalamo moram facit, quod ibi jugiter requiescit, intantum ut nec ad horam saltem exire velit? Illud

scimus quod in thalamis soleant sponsus A
 usa simul morari, amoris obsequis in alter-
 occupari, mutuis amplexibus, et charitate
 a confoveri. Mirandæ ergo pulchritudinis, et
 singularis, ni fallor, prerogativa pollet,
 inque sit illa Benjamin nostri dilecta, et cu-
 ntubernium nunquam fastidire valet, et a
 amplexibus, nec ad horam abesse volet. Sed
 vocem hujus Benjamin, esse noscimus,
 æ pulchritudinis sit ejus dilecta minime du-
 us : *Dixi sapientia, soror mea es, et pri-
 mum vocavi amicam meam (Prov. vii)*. Vultis
 e quod non possit fastidire hujus dilectæ sum-
 ritudinem, quam sororem et amicam vocat,
 er castam et ardentissimam dilectionem ?
 ns in domum meam, inquit, conquiescam cum B
 Non enim habet amaritudinem conversatio
 , nec tedium convictus ipsius, sed lætiti-
 idium, et in amicitia ipsius delectatio bona
 viii). Dicat quisque quid sentiat, ergo aliam
 m non invenio, quæ illum intrinsecus ita li-
 t teneat, ut nec ad modicum quidem exire
 t. Unum autem scio, quia quisquis hujusmo-
 nicæ desiderio flagrat, quanto eam familia-
 iovit, tanto amplius amat, et quo frequentius
 ruitur amplexibus, eo vehementius ejus de-
 o æstuat. Ejus siquidem frequens conturber-
 , solet sane desiderium, non minuere, sed
 re, et amoris incendium acrius inflammare.
 n ergo non est, cur iste Benjamin, tota die
 i in thalamo commoratur, qui talis sponsæ C
 dine fruitur, et inter humeros illius requies-
 ejus amore jugiter delectatur. Quam putas
 entes mentis excessus patitur, quam sæpe
 tasim raptus, supra seipsum ducitur, dum
 ritudinis ejus magnitudine attonitus, in ejus
 iratione suspenditur, et impletur absque dubio
 l de eo legitur : *Benjamin adolescentulus in
 tis excessu*.

standum sane quomodo sibi occurrant testimo-
 Scripturarum. Quod enim propheta per Ra-
 is interitum, quod evangelista designat per ca-
 discipulorum, Psalmista exprimit in Benja-
 , per mentis excessum.

CAPUT LXXXVI.

De duobus generibus contemplationum.

ossumus tamen per mortem Rachel, et per ex-
 um Benjamin, diversa contemplationum genera,
 inconvenienter intelligere. Constat siquidem
 contemplationum genera, supra rationem esse,
 trumque ad Benjamin pertinere. Et primum
 lem est supra rationem, sed non præter ratio-
 ; secundum autem et supra rationem et præ-
 rationem. Illa sane supra rationem, sed præ-
 rationem non sunt ; quæ quamvis ratio patitur
 , nulla tamen ratione investigari vel convinci
 sunt. Illa autem dicimus, et supra rationem,
 ræter rationem esse quibus videtur omnis ra-
 humana contraire. Qualia sunt ea, quæ de
 itatis unitate credimus, et multa quæ de cor-

pore Christi indubitata fidei auctoritate tenemus.
 Quod enim in una, et simplici natura triplex per-
 sona sit, vel quod unum idemque corpus eodem
 in tempore, in diversis locis esse possit, nulla hu-
 mana ratio patitur, et hujusmodi assertionibus
 omnis absque dubio ratiocinatio reclamare vide-
 tur. Hæc sunt itaque duo genera illa contempla-
 tionum, quorum unum ad mortem Rachel, alte-
 rum pertinet ad Benjamin excessum. In primo
 Benjamin interficit matrem, ubi omnem supergre-
 ditur rationem ; in secundo autem etiam seipsum
 excedit, ubi in eo, quod ex divina revelatione co-
 gnoscitur, humanæ intelligentiæ modum transcen-
 dit. Hoc autem non solum in Benjamin, sed et in
 omnibus fratribus oportet attendere, imo et in in-
 numeris Scripturarum locis, diligenter observare,
 quomodo soleat Scriptura divina, circa eandem
 rem, nunc significationem extendere, modo res-
 tringere, vel etiam mutare. Solet autem hos alter-
 nantiam significationum modos, modis multis de-
 terminare, et modo per locum, modo per actum,
 vel aliis quibusque circumstantiis, sensum suum
 aperire. Per locum determinatur sicut est illud,
 ubi Benjamin in Ægyptum descendisse legitur. Per
 actum, sicut ibi, ubi Joseph et Benjamin, in mu-
 tuos amplexus ruunt, et alterna oscula jungunt.

CAPUT LXXXVII.

*Quomodo contemplatio desinat in meditationem, vel
 quomodo meditatio surgat in contemplationem.*

Quid est Benjamin in Ægyptum descendere, nisi
 ab æternorum contemplationem, ad temporalia
 contemplanda, intuitum mentis revocare, et ab
 æternitatis luce, quasi de vertice cæli, usque ad
 mutabilitatis tenebras, intelligentiæ radios depo-
 nere, et in tanta alternantium rerum confusione,
 divinorum judiciorum rationem perpendere, et ex
 magna parte penetrare ? Et quid es quod Joseph et
 Benjamin conveniunt, et oscula jungunt, nisi quod
 meditatio et contemplatio sæpe invicem sibi cum
 rationis attestazione occurrunt ? Nam quantum ad
 generalem considerationem pertinet, sicut per
 Benjamin gratia contemplationis, sic per Joseph
 intelligi valet gratia meditationis. Proprie tamen
 et expressius per Benjamin designatur intelligen-
 tia pura, per Joseph vero prudentia vera. Per Ben-
 jamin, scilicet illud genus contemplationis, quod
 est de invisibilibus ; per Joseph, illud genus me-
 ditationis quod est in moribus. Comprehensio si-
 quidem rerum invisibilium pertinet ad intelligen-
 tiam puram, circumscriptio vero morum perti-
 net ad prudentiam veram. Intelligentiam puram
 dicimus, quæ est sine admistione imaginationis ;
 prudentiam autem veram, ad differentiam ejus
 quæ dicitur prudentia carnis. Prudentia vera est
 de acquirendis, multiplicandis, conservandis
 veris bonis ; prudentia autem carnis est, de
 bonis transitoriis, secundum quam filii hujus
 sæculi dicuntur prudentiores filiis lucis (*Luc. xvi*).
 Toties ergo Joseph super collum Benjamin ruit,
 quoties meditatio in contemplationem desinit. Tunc
 Benjamin fratrem suum super se ruentem excipia

quando ex studio meditationis, animus in contemplationem surgit. Tunc Benjamin et Joseph oscula jungunt, quando divina revelatio et humana ratiocinatio in una veritatis attestazione consentiunt. Videsne quomodo divina Scriptura circa unam eandemque rem significationis modum alternat, ubique tamen aliquid adjugit unde sensum suum

A ex toto latere non sinat. In morte Rachel contemplatio supra rationem ascendit, in introitu Benjamin in Ægyptum, contemplatio usque ad imaginationem descendit, in deosculatione Benjamin et Joseph, divinæ revelatione humana ratio applaudit.

DE GRATIA CONTEMPLATIONIS

LIBRI QUINQUE

OCCASIONE ACCEPTA AB ARCA MOYSIS ET OB EAM REM HACTENUS DICTUM

BENJAMIN MAJOR

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De contemplatione ejusque commendatione.

Mysticam Moysi arcam libet, si liceat ex inspirationis illius munere qui habet clavem scientiæ lucubratiunculæ nostræ expositione, vel ad aliquid reserare, et si quid adhuc in hoc arcanorum divinorum secretario, scientiarumque reconditorio repositum latet, quod a nostra exiguitate ad aliquorum utilitatem erui possit, non nos pigebit in publicum exponere et in commune proponere. Multa quidem de hac materia utiliter jam dicta sunt. Restant adhuc multa quæ de eadem adhuc utiliter dici possunt. Quid juxta allegoricum sensum hæc arca mystice designet, vel quomodo Christum significet, a doctoribus fuit jam ante nos dictum et a perspicacioribus pertractatum. Nec idcirco tamen temeritatis incuriam incurrere nos suspicamur, si aliud in eandem adhuc materiam moraliter loquamur. Verumtamen ut hujus nobis materiæ studiosa pertractatio amplius dulcescat, nostrumque desiderium in ejus admirationem vehementius trahat, cogitemus quid ille prophetarum eximius de ea sentiat, qui eam arcam sanctificationis vocat: *Surge, inquit, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ (Psal. cxxxii)*. Arca sanctificationis, putamus an habeat nomen ex re, hæc quæ dicitur arca sanctificationis? Diligenter attendendum, et profunde retinendum quod hæc quæcunque sit dicitur arca sanctificationis vobis quibus doctor noster præcipit dicens: *Sancti estote sicut et ego sanctus sum (Levit. xi)*. Vos igitur qui sanctificamini hodie, et cras, in diem tertium, nolite negligenter attendere quid sibi velit quod dicitur arca sanctificationis. Sed si Moysi jure creditur, scimus quod quicumque tetigerit eam sanctificabitur (*Exod. xix*). Si omnino sic est, meriti omnis populus quærit eam tangere si virtus sanctificationis exit ab ea. O si quis inveniatur in vobis vir

B unus sicut ille de Ramathaim qui indutus vestimentis gloriæ, sicut decet summum pontificem, dignus sit introire in Sancta sanctorum, ut possit non solum videre, sed etiam tangere hanc quæ dicitur arca sanctificationis et emundetur ab immunditis suis. Sed quid de illo dicam si cui forte data est clavis scientiæ ab eo qui aperit, et nemo claudit, ut possit videre quid intus habeat hæc arca sanctificationis? Puto enim pretiosum aliquid in hac arca repositum. Multum vellem scire quæ sit hæc arca quæ possit sanctificare accedentes, ut merito dicatur arca sanctificationis. De sapientia autem non dubito quin ipsa sit quæ vincit malitiam (*Sap. vii*). Scio nihilominus quia quicumque sanati sunt ab initio per sapientiam sanati sunt (*Sap. ix*). Sed et hoc satis constat neminem posse placere Deo nisi fuerit sapientia cum eo. Quis dubitet ad sanctificationem pertinere hominem mundari ab omni immunditia sua, merito cujuslibet purgari ab omni malitia et nequitia? Hæc enim sunt quæ coinquant hominem. Purgatur autem per sapientiam quando fortior superveniens vincit malitiam utpote attingens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter (*Sap. viii*). Et hoc ipsum sic purgari est, ut arbitror, sanctificari. Præcepturus Dominus Moysi de constructione tabernaculi, primo omnium instruxit eum de arca fabricanda, ut ex eo ipso innueret propter illam cætera omnia esse facienda. Præcipuum et principale sanctuarium arcam fuisse puto quod nemo dubitat ex omnibus illis quæ tabernaculum fœderis continebat. Quærenti igitur quam gratiam significare possit illud sacrarium, quod cæteris omnibus dignius fuit, facile occurrit, nisi forte quis dubitet quod Maria optimam partem elegerit. Sed quæ est ista pars optima quam Maria elegit (*Luc. x*), nisi vacare, et videre quam suavis est Dominus? (*Psal. xxxiii*). Nam Martha, ut Scriptura loquitur,